

Effecten van het planten van CrossPoint voor de Witte Kerk te Nieuw-Vennep

“Als wij geven om daar een gemeente te starten, zegent Hij ons”

Afstudeeronderzoek van Swenne Bijzet – De Vuijst

Opleiding: Godsdienst Pastoraal Werk, Gereformeerde Hogeschool Zwolle

Opdrachtgever: Academie Theologie van de Gereformeerde Hogeschool Zwolle in de
persoon van Annemiek de Jonge

Begeleider: Wieke Malda en Hayo Wijma

Mei 2013, Zwolle

Inhoud	
Voorwoord	blz. 4
Samenvatting	blz. 5
1 Inleiding	blz. 6
1.1 Aanleiding tot het onderzoek	blz. 6
1.2 Opbouw van het onderzoeksverslag	blz. 7
2 Literatuur	blz. 8
2.1 Inleiding literatuur	blz. 8
2.2 Kerkvernieuwing door kerkplanting	blz. 8
2.3 Discipelschap	blz. 10
2.4 Zending in eigen land	blz. 12
2.5 Onderzoek naar de missionaire effectiviteit van kerkplantingen	blz. 13
2.6 Nieuw-Vennep, Getsewoud en CrossPoint	blz. 15
2.7 Samenvatting literatuur	blz. 16
3 Vraagstelling	blz. 17
3.1 Probleemstelling en doelstelling	blz. 17
3.2 Begripsafbakening	blz. 18
4 Opzet en uitvoering van het onderzoek	blz. 19
4.1 Keuze en selectie van respondenten	blz. 19
4.2 Beschrijving en verantwoording van de dataverzameling	blz. 20
4.3 Operationalisatie	blz. 21
4.4 Registratie en verwerking van de verzamelde gegevens	blz. 22
4.5 Beschrijving en verantwoording van de analysebeslissingen	blz. 23
5 Resultaten	blz. 24
5.1 Het verloop van het onderzoek	blz. 24
5.2 Deelvraag 1 Hoe is het proces van kerkplanting gegaan?	blz. 24
5.3 Deelvraag 2 Wat waren destijds de intenties om te beginnen met samenkomsten in Getsewoud? In hoeverre is er toen gedacht aan effecten voor de Witte Kerk en de relatie tussen de Witte Kerk en CrossPoint?	blz. 31
5.4 Deelvraag 3: In hoeverre hebben gemeenteleden van de Witte Kerk effecten gezien in hun eigen gemeente van het planten van CrossPoint? En deelvraag 4: Welke onvermoede effecten zijn er Geweest voor de Witte Kerk, zowel positief als negatief?	blz. 35

6 Conclusies en aanbevelingen	blz. 45
6.1 Proces van kerkplanting (deelvraag 1)	blz. 45
6.1.1 Vanaf het begin geen eenheid in visie	blz. 46
6.1.2 Eigenaarsschap, concurrentie en draagvlak	blz. 46
6.1.3 Communicatie	blz. 46
6.2 In hoeverre is er bij het begin van CrossPoint gedacht aan de effecten voor de Witte Kerk en de relatie tussen de Witte Kerk en CrossPoint? (deelvraag 2)	blz. 47
6.3 Effecten die gemeenteleden hebben gezien in hun eigen gemeente (deelvraag 3)	blz. 48
6.3.1 Meer ruimte in de eredienst	blz. 48
6.3.2 Missionaire ontwikkeling in de eigen gemeente en nadenken over de eigen kerk	blz. 49
6.3.3 Strijd, onrust en angst	blz. 49
6.3.4 Financieel	blz. 50
6.3.5 Mensen vertrekken naar CrossPoint	blz. 50
6.4 Onvermoede effecten (deelvraag 4)	blz. 51
6.5 Effecten voor de Witte Kerk van het planten van CrossPoint	blz. 51
6.6 Aanbevelingen aan de Witte Kerk	blz. 52
6.7 Aanbevelingen aan kerken die nadenken over of bezig zijn met kerkplanting	blz. 52
Literatuurlijst	blz. 53
BIJLAGEN	blz. 54
Bijlage 1: Vragenlijst huidige kerkenraadsleden en gemeenteleden	blz. 55
Bijlage 2: Vragenlijst initiatiefnemers en moderamenleden van destijds	blz. 56
Bijlage 3: Labels interviews	blz. 57

Voorwoord

De motivatie voor dit onderzoek was dat er tijdens mijn opleiding Godsdienst Pastoraal Werk bij mij een passie is gegroeid voor de kerk, de gemeenschap die we van God ontvangen hebben. Zeker door de modules 'Missionaire Gemeenteopbouw' ben ik meer en meer gaan beseffen dat de kerk in haar wezen en in haar bestaansrecht missionair is en dat het haar opdracht is om van Jezus Christus, Hoofd en Herder van de Kerk, te getuigen. Dit zijn mooie woorden en ik ben hier oprecht van overtuigd, maar tijdens de opleiding heb ik ook gezien dat missionair zijn helaas niet vanzelfsprekend is en dat er heel wat hobbels in de weg kunnen zitten als een gemeenschap zich wil richten op de mensen die Jezus nog niet kennen. In elk proces van kerkplanting zijn er mooie aspecten en positieve effecten, maar ook situaties waar spanning kan ontstaan. Er kunnen positieve maar ook negatieve gevolgen zijn voor de plantende gemeente. In mijn afstudeeronderzoek heb ik een plantingsproces onderzocht om dit nader in kaart te brengen.

Ik ben de Witte Kerk erg dankbaar dat mijn onderzoek daar mocht plaatsvinden, ik wil alle respondenten bedanken die tijd hebben vrijgemaakt om met mij in gesprek te gaan. Ik wil de Academie Theologie van de Gereformeerde Hogeschool Zwolle bedanken dat zij opdrachtgever wilde zijn, in het bijzonder Annemiek de Jonge die deze taak op zich heeft genomen.

Ik wil Hayo Wijma heel erg bedanken voor alle tijd en energie die hij in dit afstudeeronderzoek heeft gestopt om mij te begeleiden. En ik wil hem bedanken voor het idee voor een onderzoek naar de effecten van het planten van een kerk voor de plantende kerk, in mei/juni 2012 hebben we daar al de eerste gesprekken over gehad. Bedankt voor de passie voor gemeenteopbouw die je de afgelopen vier jaar hebt weten over te brengen en de inspiratie die je daarmee gegeven hebt. Wieke Malda komt ook veel dank toe, zij heeft mij de laatste maand van het afstuderen goed begeleid, bedankt voor alle waardevolle feedback op mijn onderzoek.

Ik wil mijn ouders bedanken dat ik bij hen mocht verblijven ten tijde van de interviews in Nieuw-Vennep en voor hun steun. Mijn lieve man René ben ik heel erg dankbaar dat hij mij zo gesteund heeft de afgelopen maanden! Bedankt dat je het huishouden voor een groot deel hebt overgenomen, dat je luisterde naar mijn zuchten en klagen, dat je me bleef motiveren en bemoedigen, dat je me af en toe ook een spreekwoordelijke schop gaf, dat je overeind bleef staan waar ik soms wankelde van alle stress die ik had, dankjewel!

Boven alles ben ik God dankbaar dat ik mag afstuderen, dat Hij mij de kracht, energie en discipline heeft gegeven om dit onderzoek uit te voeren en te voltooien. Hem zij alle dank en eer!

Samenvatting

Als er vanuit een bestaande kerk een kerk geplant wordt, heeft dit meestal effecten in het gebied en de gemeenschap van de kerkplanting. Maar zijn er ook effecten voor de plantende kerk? Dit is onderzocht in de Hervormde Gemeente Nieuw-Vennep / Burgerveen. De onderzoeksvraag is: Wat zijn de effecten van het planten van CrossPoint voor de Witte Kerk? Literatuurstudie, documentanalyse en interviews zijn hiervoor als onderzoeksmethoden gebruikt.

Uit het onderzoek komt naar voren dat één van de eerste effecten onrust was in de Witte Kerk door angst voor en weerstand tegen CrossPoint. Inmiddels is een groot deel van de gemeente positief over CrossPoint.

Een ander effect dat snel zichtbaar werd, was het feit dat gemeenteleden van de Witte Kerk naar CrossPoint gingen, dit waren meestal ook erg actieve gemeenteleden en positieve christenen. Dit effect heeft ook twee andere effecten gehad in de Witte Kerk, namelijk: mensen wisten niet meer wie waar bij hoorde, Witte Kerk of CrossPoint en andere gemeenteleden werden actief in de kerk.

Door de ontwikkeling van CrossPoint en de groei daarvan, is de Witte Kerk gaan nadenken over haar eigen kerk-zijn. Er is meer ruimte gekomen voor andere vormen in de eredienst en de Witte Kerk is zich meer bewust geworden van haar eigen missionaire opdracht. Het planten van CrossPoint heeft ook financiële effecten met zich meegebracht. Het kost de Witte Kerk geld, maar tot nu toe heeft dat geen financiële problemen gegeven.

1 Inleiding

1.1 Aanleiding tot het onderzoek

Binnen het GPW-curriculum van de Academie Social Work & Theologie, neemt de voorbereiding op een positie als kerkelijk werker een grote plaats in. De voorbereiding op zo'n positie kleurt in belangrijke mate o.a. de leerlijn 'Oriëntatie op de praktijk'. Nog specifiek: de modules 'Missionaire Gemeenteopbouw' en de module 'Dienen' zijn voorbeelden van hoe de Godsdienst Pastoraal Werker als religieus-agogische werker aan de slag kan gaan binnen kerkelijke gemeenten. In beide modules wordt uitgebreid ingegaan op het agogische (begeleidings)proces, ontworpen en uitgevoerd door de GPW-er, dat een kerkelijke gemeente helpt te groeien in diaconale dan wel missionaire uitstraling. Kijkend naar groei in missionaire uitstraling, valt op dat in het afgelopen decennium vooral kerken die wortelen in de traditie van de Reformatie, 'Kerkplanting' of 'Gemeentestichting' als middel kiezen. Een concept waar evangelische gemeenten overigens al langer ervaring mee hebben opgedaan¹. Een plaatselijke kerk kan, al dan niet in samenspraak met andere kerken – verenigd in een classis- met zo'n kerkplanting van start gaan met als doel mensen te bereiken met het evangelie van Jezus Christus, die zonder Hem anders voor eeuwig verloren gaan.

De Academie Social Work en Theologie is geïnteresseerd in de vraag wat nu de effecten zijn van kerkplanting. Zo is er het voorbeeld van Dr. Siebrand Wierda die na Via Nova, een kerkplanting van de Amstelveen gemeente in Amsterdam, verder gaat als kerkplanter in Betondorp: hij is klaar bij Via Nova en gaat elders verder². Dat stemt dankbaar. Tegelijkertijd valt in andere cases waar te nemen hoe spanning kan ontstaan tussen de kerkplanter en de kerkelijke gemeente van waar uit de kerkplanting is ontstaan^{3, 4}.

Kerkplanting als middel tot kerkvernieuwing – betoogt Stefan Paas in zijn inaugurele rede,⁵ hij ziet kerkplanting als een broedplaats van ecclesiologische vernieuwing. Maar zijn de effecten van een kerkplant voor de 'donor-' of 'moedergemeente' altijd zo positief? Opener geformuleerd: 'Wat zijn de effecten van kerkplanting voor de gemeente waar die planting van uitgaat?'. Over deze vraag wil de 'Sectie OoP' graag praktijkgericht onderzoek laten doen, om de effecten van kerkplanting op een evenwichtige manier in het curriculum 'Missionaire Gemeenschapsvorming' een plek te geven.

In Nieuw-Vennep is ruim tien jaar geleden vanuit de Witte Kerk gestart met samenkomsten in de nieuwbouwwijk Getsewoud, onder de naam CrossPoint, om de mensen in Getsewoud te kunnen bereiken met het evangelie. In 2009 heeft de kerkenraad van de Witte Kerk besloten dat CrossPoint

¹ Hoeven – ten Voorde, J. van. (2011) *Kerkplanting niet altijd succesverhaal*. Geraadpleegd op 3 januari 2013, van http://www.refdag.nl/kerkplein/kerknieuws/kerkplanting_niet_altijd_succesverhaal_1_569306

² Reformatorisch Dagblad. (2012) *Ds. Wierda wordt gemeentestichter in Amsterdam-Betondorp*. Geraadpleegd op 3 januari 2013, van http://www.refdag.nl/kerkplein/kerknieuws/ds_wierda_wordt_gemeentestichter_in_amsterdam_betondorp_1_646423

³ Veen, J. van. (2012) *Missiedrang kent grenzen (2)*. Geraadpleegd op 3 januari 2013, van <http://kerkplein.wordpress.com/tag/martijn-horsman/>

⁴ De stadslamp Amsterdam. (2012) *Verlegenheid met eigenheid van Stroom*. Geraadpleegd op 3 januari 2013, van <http://www.destadslamp.nl/nieuws/verlegenmeteigenheidvanstroom>

⁵ Vrije Universiteit Amsterdam. (z.d.) *Kerkvernieuwing door kerkplanting*. Geraadpleegd op 3 januari 2013, van http://dspace.uvu.vu.nl/bitstream/handle/1871/19539/Paas_oratie.pdf?sequence=4

uit zal groeien tot een tweede wijkgemeente naast de Witte Kerk die dan ook een wijkgemeente zal worden. Beiden gemeenten behoren tot de Hervormde Gemeente Nieuw-Vennep / Burgerveen. (Er is in Nieuw-Vennep geen Protestantse gemeente: de Gereformeerde Kerk en de Hervormde Gemeente zijn zelfstandige gemeentes binnen de PKN⁶.) Het proces van kerkplanting is niet vlekkeloos verlopen in Nieuw-Vennep, er is sprake geweest van strijd en een impasse. Maar CrossPoint is nu ook een groeiende en bloeiende gemeenschap.

De Witte Kerk is van alles tegengekomen in het proces, positief en negatief. Op dit lokale niveau zal informatie verzameld worden, zodat andere gemeenten en kerkelijk werkers weten waar ze rekening mee moeten houden bij een kerkplanting. Op steeds meer plekken in Nederland komen er kerkplantingen, vaak vanuit een bestaande kerk. Dit onderzoek wil een aanzet geven tot nadenken over de effecten van kerkplanting voor deze bestaande kerken en hier aanbevelingen voor geven.

1.2 Opbouw van het onderzoeksverslag

In de rest van dit onderzoeksverslag zal achtereenvolgens een verslag van de voor dit onderzoek gelezen literatuur over kerkplanting en kerkvernieuwing aan bod komen in hoofdstuk 2. In hoofdstuk 3 vindt u de vraagstelling. Hoofdstuk 4 verantwoordt de wijze van onderzoek en in hoofdstuk 5 worden de resultaten van het onderzoek besproken. In hoofdstuk 6 vindt u de conclusies van dit onderzoek en aanbevelingen aan de Witte Kerk en aan kerken die nadenken over of bezig zijn met kerkplanting.

⁶ Hervormde gemeente Nieuw-Vennep / Burgerveen. (z.d.) Even voorstellen. Geraadpleegd op 3 januari 2013, van <http://www.wittekerk.nl/pages/even-voorstellen.php>

2 Literatuur

2.1 Inleiding literatuur

Over wat de effecten zijn van het planten van een gemeente voor de plantende gemeente is literatuur te vinden. Er is gezocht naar literatuur over dit onderwerp door in zoekmachines in de mediatheek, bibliotheek en op internet te zoeken naar bijvoorbeeld ‘effecten van kerkplanting / gemeentestichting voor plantende kerk / moederkerk’ en ‘kerkplantingsproces’. Hier kwam vooral literatuur naar voren over gemeentestichting. Van die boeken en artikelen zijn de literatuurlijsten bekeken om te zoeken naar relevante literatuur voor dit onderzoek.

In de inleiding is al de inaugurale rede van Stefan Paas genoemd, ‘kerkvernieuwing door kerkplanting’⁷, naast deze rede is literatuur gelezen over kerkvernieuwing, kerkplanting en missionair zijn. Literatuur die zeker bij dit onderzoek paste was het onderzoek van Alrik Vos naar de missionaire effectiviteit van kerkplantingen binnen de NGK, GKV en CGK in Nederland.⁸ In dit onderzoek maakt Vos ook een vergelijking tussen kerkplantingen en oudere kerken (ouder dan tien jaar). In paragraaf 2.5 wordt dit onderzoek besproken.

Neil Cole heeft het in zijn boek Church 3.0 over kerkvernieuwing, de kerk moet *upgraden* van 2.0 naar 3.0. Jezus geeft in de Bijbel geen opdracht tot het maken van kerken, maar om mensen tot leerlingen van Jezus te maken, discipelen. Volgens Cole is de kerk er om discipelen te maken, hij verbindt kerkvernieuwing aan discipelschap, het getuigen van de Here Jezus.

De meeste kerkplantingen hebben als doel om te getuigen van Jezus, om mensen bij Hem te brengen, om te evangeliseren. Dat betekent zending in eigen land, in Nederland. Stefan Paas heeft hier een boek over geschreven ‘Jezus als Heer in een plat land’⁹.

2.2 Kerkvernieuwing door kerkplanting

“Europa werd christelijk in meer dan een millennium en het werd seculier in minder dan een eeuw.” (Paas, 2011, p. 1) De christelijke nood in Europa is hoog, steeds minder mensen noemen zichzelf christen en er is sprake van ontkerkelijking en secularisatie. Het christendom wordt minder in Europa en in Nederland, maar de religiositeit zeker niet. Religiositeit en spiritualiteit zijn onderwerpen die de mensen interesseren. Volgens Schleiermacher, een bekende theoloog uit begin negentiende eeuw, heeft de mens diep in zich altijd een gevoel van afhankelijk zijn. Hij kenmerkt dit als *schlechthinnes Abhängigkeitsgefühl*. Ons diepste besef van onszelf is dat we onszelf niet kunnen maken, dat we ons leven niet kunnen oriënteren aan iets in de buitenwereld waarin we onze rollen spelen en ervaringen hebben, maar een besef van volstreekte afhankelijkheid.¹⁰ Als elk mens dat afhankelijkheidsgevoel heeft, blijft hij op zoek naar datgene of diegene waarvan we afhankelijk zijn. In die zin is de interesse voor religiositeit niet een hobby, zoals een interesse voor archeologie, maar komt het voort uit het besef van afhankelijkheid. Mensen zoeken naar andere vormen van

⁷ Vrije Universiteit Amsterdam. (z.d.) *Kerkvernieuwing door kerkplanting*. Geraadpleegd op 3 januari 2013, van http://dspace.uvu.vu.nl/bitstream/handle/1871/19539/Paas_oratie.pdf?sequence=4

⁸ Vos, A. (2012). *HOOP – de effectiviteit van kerkplanting als missionaire strategie*. Amsterdam: VU

⁹ Paas, S. (2001). *Jezus als Heer in een plat land*. Zoetermeer: Boekencentrum

¹⁰ Beek, van de, A. (2006). *Van Kant tot Kuitert*. Kampen: Uitgeverij Kok.

religiositeit en kerkplantingen proberen daar op in te gaan. Er is een landelijke ontwikkeling van kerksluitingen en vergrijzing binnen de kerk, toch worden er op steeds meer plekken ook kerken geplant om de mensen die zoeken naar religie en zingeving op te zoeken.

Kerken in Nederland hebben veelal te maken met een niet-christelijke context, volgens Paas moet de zending van de kerk aangepast worden op deze context. Christelijke zending is de manier waarop het christendom sociale, culturele en religieuze grenzen oversteekt en verbonden raakt met verschillende contexten. Bij zending gaat het om het vermogen van het christelijk geloof om nieuwe contexten in te gaan, nieuwe generaties te fascineren, verschillende groepen te verbinden, impact te hebben op samenlevingen.¹¹ De verandering van de context betekent dat kerken op zoek moeten gaan naar nieuwe vormen van het bereiken van de mensen in die context, nieuwe vormen van kerk-zijn. Hiermee is een eerste, missiologisch, argument voor nieuwe gemeentevorming gegeven. De zoektocht naar contextuele gemeenschapsvormen wordt steeds belangrijker voor kerken.¹² Nieuwe contexten en generaties worden niet bereikt via pr-campagnes. Als men in onze veelkleurige samenleving nieuwe groepen wil bereiken met het evangelie, kan dat niet buiten een gemeenschap om. En vaak zullen dat nieuwe gemeenschappen zijn. De zendingsvraag in post-christelijk Nederland concentreert zich op de twee polen van contextualisatie (het gaat erom bruggen te slaan naar verschillende groepen, in een plurale samenleving) en geloofwaardigheid (integratie tussen verkondiging en gemeenschappelijk leven). Initiatieven die zich toeleggen op een gecontextualiseerde en geloofwaardige vorm van gemeenschap rondom Jezus Christus voeden het inzicht in de missionaire identiteit van de kerk in het Europa van nu.¹³

De kerk is ontstaan door kerkplanting. In Handelingen en de brieven van Paulus is daar veel over te lezen. Kerkplanting is dus niet een nieuw fenomeen maar is als zo oud als het christelijk geloof. Het verschil met kerkplanting nu en kerkplanting in het afgelopen millenium is dat er toen meestal niet werd nagedacht over de vormen van kerk-zijn. Als er een kerk geplant werd, werd dat een kerk zoals men al gewend was, het was eigenlijk het kopiëren van kerken. Contextualisatie betekent juist dat de kerkplanting zich aanpast aan de context, er wordt gezocht naar nieuwe vormen van kerk-zijn.

Naast contextualisatie en geloofwaardigheid als missiologische drijfveren voor kerkplanting, zijn er ook nog twee andere motieven. In de eerste plaats een ecclesiologisch motief: kerkplanting brengt zending in het hart van de kerk. Een kerk die zich toewijdt aan kerkplanting moet wel nadenken over zichzelf.¹⁴ Stefan Paas (2011, p. 7):

“Zo kijk ik vandaag graag tegen kerkplanting aan: als het inrichten van een missiologisch laboratorium. Die benadering van kerkplanting als een broedplaats van ecclesiologische vernieuwing vindt steeds meer ingang.”

In de tweede plaats zien we ook een praktisch-theologisch motief: kerkplanting kan bewust maken van de kracht van kleine gemeenten. Het is opmerkelijk dat het groter worden van kerken zelden of nooit theologische vragen oproept, terwijl kerkplanting vaak omstreden is.¹⁵ We zijn zo gewend aan

¹¹ Zie 7, p. 2

¹² Zie 7, p. 2

¹³ Zie 7, p. 3

¹⁴ Zie 7, p. 7

¹⁵ Zie 7, p. 8

grote kerkgemeenschappen dat we de risico's en gevaren ervan niet meer (willen) zien. En kleine gemeenschappen vindt men vaak riskant en kwetsbaar. Bij beide groepen zijn voor- en nadelen en het is goed om ook de voordelen van kleine gemeenschappen te benadrukken. In het algemeen zullen zij vaker een meer intiem en betrokken gemeenschapsleven hebben en zich makkelijker kunnen aanpassen aan de context. Paas (2011, p. 8):

“Al deze motieven onderstrepen wat mij betreft dat het er vandaag niet om gaat zoveel mogelijk gemeenten te stichten, maar om nieuwe manieren van kerk-zijn te ontwikkelen. We hebben geen behoefte aan méér kerken, maar we hebben schreeuwend behoefte aan contextuele en geloofwaardige kerken. Voor zover dit meer een kwestie is van innovatie dan van aanpassing, denk ik dat we niet om nieuwe christelijke gemeenschapsvorming heen kunnen.”

2.3 Discipelschap

De uitspraak van Stefan Paas dat het niet gaat om zoveel mogelijk gemeenten te stichten, maar om een nieuwe manier van kerk-zijn te ontwikkelen sluit aan bij het boek *Church 3.0* van Neil Cole¹⁶. *Church 3.0* moet een systeemverandering zijn ten opzichte van *church 2.0*. *Church 1.0* is de kerk in de eerste eeuwen na Christus met Jeruzalem als de originele kerk. *Church 2.0* is de kerk vanaf 313, met Constantijn als eerste christelijke keizer. Volgens Cole zijn er vanaf die tijd alleen variaties geweest op *Church 2.0*. De Reformatie rekent hij ook tot een variatie van *Church 2.0*, want het institutionele systeem bleef grotendeels overeind.¹⁷ Net zoals Paas vindt ook Cole de context erg belangrijk, hij beschrijft uitgebreid de verandering van een moderne naar een postmoderne maatschappij. Cole (2010, p. 24):

“Postmodernisme is een emotionele en culturele reactie, geboren uit frustratie van de on vervulde belofte van het modernisme. (...) De kerk voelt zich bedreigd door het postmodernisme want de kerk is in vele opzichten een product van de moderniteit.”

Gods Koninkrijk is modern noch postmodern, maar het kan bloeien in beide.¹⁸ Cole beschrijft het verschil tussen modernisme en postmodernisme aan de hand van waarden die in het modernisme dan wel in het postmodernisme belangrijk zijn. Zo zet hij de waarden ‘reis’ en ‘bestemming’ tegenover elkaar. In het modernisme was het afgemaakte product de reden om er werk in te stoppen, het te creëren. Vandaag is dit aan het veranderen, het creatieve proces zelf is nu net zo belangrijk als het product of de bestemming. Het geloof is een levensveranderend en levenslang proces, kerken zouden gezonder zijn als ze niet langer zich alleen concentreren op de beslissing om Christus te accepteren maar meer op het proces op Hem te gaan lijken.¹⁹

De kerk is niet gezonden met een missie door God, God heeft een missie en de kerk is geroepen om met Hem mee te gaan. De missie is niet van de kerk, maar van God, de *missio Dei*.²⁰ In de manier

¹⁶ Cole, N. (2010). *Church 3.0*. San Francisco: Jossey-Bass.

¹⁷ Zie 16, p. 5 en 6

¹⁸ Zie 16, p. 25

¹⁹ Zie 16, p. 41

²⁰ Zie 16, p. 45

waarop kerken gehoor geven aan die roeping maakt Cole een onderscheid tussen ‘attractional’ (aantrekkend) en ‘missional’ (missionair). In de aantrekkende kerk wacht de gemeente op mensen die bij hen naar binnen komen, in de missionaire kerk gaat de gemeente naar buiten toe, zij zoekt de mensen op. In de Bijbel is God de Zoeker (Joh. 4:23), Jezus zocht de mensen op daar waar zij waren. Zo zouden christenen ook zoekers moeten zijn en niet wachten tot de ‘zoekers’ (mensen die op zoek zijn naar geloof) in de kerk komen. Het gehoor geven aan de roeping van God om mee te werken met zijn missie gaat om Jezus, de ware Zoeker naar al wie verloren zijn, het gaat om Christus, niet om de kerk.²¹ In plaats van contact te maken met de wereld, isoleert de kerk mensen in de kerkgemeenschap. Wat ziet de wereld als ze naar de kerk kijkt? Het werk van mensen of het werk van Jezus? Hoe herkenbaar is Jezus in de kerk? Volgens Cole zou de christologie de missiologie moeten determineren en christologie en missiologie zouden de ecclesiologie moeten determineren. Een opvallende uitspraak van Cole (2010, p. 60) is:

“Plant geen kerken, plant Jezus! Plant het evangelie van het Koninkrijk. De kerk zal vanzelf groeien en zich reproduceren.”

Het is niet Gods missie om zoveel mogelijk kerken op de wereld te hebben, maar het is zijn missie om zoveel mogelijk mensen in de wereld het evangelie te laten horen. Het gaat niet om hoe vol een kerk zit, maar om het veranderen van de maatschappij en cultuur. De opdracht van de Here Jezus in Mattheüs 28 is niet om mensen te bekeren, maar om discipelen van hen te maken: “maak alle volken tot mijn leerlingen” (Mattheüs 28:19). Dat gaat een stap verder, niet alleen Jezus accepteren als Redder en Heer van je leven maar ook van Hem getuigen, over hem vertellen aan anderen. Het gaat niet om het maken van bekeerlingen, het gaat om het veranderen van mensen in actieve volgelingen van Christus en boodschappers van het evangelie.

Uit wat Cole schrijft kunnen we concluderen dat een kerkplanting ook weer een kerk zou moeten planten, een dochter hoort zelf ook een dochter te krijgen. Hij noemt dit het vermenigvuldigen van kerken in plaats van het optellen van kerken.

Cole noemt drie blokkades voor kerkvermenigvuldiging in de Westerse kerk van vandaag: gebouwen, budgets en grote doelen. Hij ziet Church 3.0 als kleine (huis-)gemeenschappen, een veilige omgeving waarin mensen elkaar stimuleren in het discipelschap, elkaar daar ook over bevragen (heb je deze week de kans gehad om van Jezus te getuigen? Heb je de verlorenen opgezocht?) en waarin mensen die Jezus willen leren kennen makkelijk opgenomen kunnen worden. Deze kleine gemeenschappen hoeven geen professional zoals een voorganger te bekostigen en ze hebben geen gebouw nodig. Hij geeft tien werkprincipes om te voorkomen dat gemeenschappen in de ‘institutionele val’ terecht komen. Cole (2010, p. 91):

“We moeten stappen zetten om discipelen te maken en hen te motiveren van het begin af aan om hun vrienden, familie en collega’s te bereiken. We moeten kleiner focussen en het Koninkrijk laten groeien door invloed van relaties, veel meer dan door evenementen. We moeten meer in het Koninkrijk geloven dan in onze plannen en strategieën.”

Cole begrijpt ook dat een bestaande (grote) kerk niet zomaar om te vormen is in een netwerk van kleine (huis)gemeenschappen. Maar een eerste aanpassing zou kunnen zijn om van een

²¹ Zie 16, p. 48 en 49

aantrekkende filosofie naar een missionaire filosofie te gaan. Kerken kunnen niet verwachten dat de wereld naar hen toekomt. De missie van de kerk is niet het bekeren van de verlorenen maar om discipelen van hen te maken²², daarvoor zal het discipelschap van gemeenteleden zelf ook aangewakkerd en geïnspireerd moeten worden.

2.4 Zending in eigen land

Discipelschap heeft alles te maken met zending. In de Bijbel zegt Jezus tegen zijn leerlingen: “Zoals de Vader mij heeft gezonden, zend Ik ook u.” (Joh 20:21). Nederland is een zendingsland geworden, Stefan Paas schrijft daarover in zijn boek ‘Jezus als Heer in een plat land’²³ (p. 29):

“Als God begint waar wij zijn, hebben wij te beginnen waar de mensen zijn.”

In de al eerder genoemde tekst van Mattheüs 28 staat eerst ‘ga’ en vervolgens ‘predik’. De wereld ingaan gaat vooraf aan de verkondiging. De plaatselijke kerk zal zich steeds weer moeten bezinnen op haar culturele omgeving in het dorp of de stad waar zij staat en bekijken op welke manier zij moet ingaan in die cultuur.²⁴

Paas (2001, p. 37) schrijft dat zending in eigen land vraagt om een zendingshouding:

“Uitgezonden worden naar een vreemde cultuur vraagt een dubbel offer. Ingaan in een vreemd land en het opgeven van comfort en luxe, het loslaten van vormen en tradities waar je aan gehecht bent, ter wille van het evangelie. Dit offer wordt ook van ons gevraagd als individuen en als gemeente. Tenminste, als we serieus nemen dat we ons noemen naar Christus.”

Volgens Paas moeten kerken aandacht besteden aan de inculturatie van het evangelie in de Nederlandse cultuur. Zending begint bij de cultuur van de ontvanger. In het klassieke zendingsveld was evangelisatie niet los te denken van gemeentestichting. Kerken moeten eigencultureel zijn, een cultuur waarin mensen in hun eigen taal en op hun eigen wijze God verheerlijken.²⁵ Paas betoogt dat de relevantie van het evangelie duidelijk gemaakt moet worden; contextualisering van de theologie moet daadwerkelijk raken aan de leefwereld van de mensen om ons heen. Er zijn geen makkelijke oplossingen voor de vragen waar veel mensen mee worstelen.

“Het evangelie is relevant, in die zin dat het een juiste diagnose geeft van onze situatie en de enige adequate oplossing daarvoor aandraagt. Het evangelie is niet acceptabel, in die zin dat de diagnose en de oplossing die het aanbiedt niet aansluiten bij onze natuurlijke geaardheid. Acceptatie van het evangelie doet altijd pijn.”²⁶

²² Zie 16. P. 119

²³ Paas, S. (2001). *Jezus als Heer in een plat land*. Zoetermeer: Boekencentrum

²⁴ Zie 23, p. 33

²⁵ Zie 23, p. 58 en 59

²⁶ Zie 23, p. 92 en 93

“Het evangelie is: je bent zondiger en gebrekkiger dan je ooit hebt kunnen geloven en je bent meer geaccepteerd en bemind dan je ooit hebt durven hopen en dat allebei tegelijk.”²⁷

Zowel ongodsdienstige als godsdienstige mensen proberen hun eigen redder en heer te zijn, daarin verschillen christenen niet van niet-christenen. Eén van de voornaamste theologische uitgangspunten van een eigentijdse gereformeerde kerk zou moeten zijn dat het evangelie iedereen kan veranderen, op elke plaats.²⁸

Het christelijk geloof gaat niet om normen en regels maar om genade. Een kerk valt of staat met de manier waarop de genade functioneert in het gemeentelven. Toetreders zullen niet direct volgens Bijbelse normen en waarden leven. Dit mag de kerk ook niet van hen vragen, het vraagt om geduld en liefde.²⁹ Jezus Christus is het beste wat Nederland kan overkomen.³⁰

2.5 Onderzoek naar de missionaire effectiviteit van kerkplantingen

Alrik Vos heeft voor zijn afstuderen een onderzoek gedaan naar de missionaire effectiviteit van kerkplantingen binnen de NGK, GKV en CGK in Nederland.³¹ Vos heeft onderzocht hoeveel toetreders er zijn in oudere kerken (kerk is ouder dan 10 jaar) en hoeveel in kerkplantingen (kerk is jonger dan 10 jaar). In de oudere kerken is per 964 betrokkenen 1 nieuwe intreder per jaar³², in kerkplantingen is per 52 betrokkenen 1 nieuwe intreder per jaar³³. Dat is nogal een verschil, jonge kerken zijn effectiever in het bereiken van niet-kerkelijken dan oudere kerken. Als verklaring hiervoor geeft Vos 4 hypothesen.

Hypothese 1: NIEUWE KERKEN BEREIKEN MEER NIET-KERKELIJKE GEBIEDEN OMDAT ZE ZICH IN DEMOGRAFISCH KANSRIJKERE GEBIEDEN BEVINDEN.³⁴

De conclusie ten aanzien van deze hypothese is dat bevolkingsgroei een factor is in de verklaring van het verschil in missionaire effectiviteit tussen de oudere kerken en de kerkplantingen, maar het is geen doorslaggevende of noodzakelijke factor.³⁵

Hypothese 2: NIEUWE KERKEN BEREIKEN MEER NIET-KERKELIJKE GEBIEDEN OMDAT ZE ANDERE THEOLOGISCHE OVERTUIGINGEN HEBBEN DIE HEN DAARTOE STERKER MOTIVEREN EN STIMULEREN.³⁶

De stelling lijkt gerechtvaardigd dat een theologische gerichtheid op de wereld er wel toe doet, maar niet van doorslaggevende betekenis is.³⁷

Hypothese 3: NIEUWE KERKEN BEREIKEN MEER NIET-KERKELIJKE GEBIEDEN OMDAT ZE MEER DOELGERICHT MISSIONAIR ZIJN DAN OUDERE KERKEN.³⁸

²⁷ Zie 23, p. 111

²⁸ Zie 23, p. 115

²⁹ Zie 23, p. 173

³⁰ Zie 23, p. 200

³¹ Vos, A. (2012). *HOOP – de effectiviteit van kerkplanting als missionaire strategie*. Amsterdam: VU

³² Zie 31, p. 57

³³ Zie 31, p. 61

³⁴ Zie 31, p. 79

³⁵ Zie 31, p. 85

³⁶ Zie 31, p. 86

³⁷ Zie 31, p. 93

³⁸ Zie 31, p. 94

Aan de hand van de onderzoeksresultaten kan gesteld worden dat er een aantal significante verschillen is. Dit maakt het aannemelijk dat bepaalde factoren binnen deze hypothese van doorslaggevend belang zijn in de verklaring waarom jongere kerken effectiever zijn in het bereiken van de niet-kerkelijken dan oudere kerken. Ten eerste bleken de theologische uitgangspunten binnen de kerkplantingen zich sterker om te zetten in verwachtingen en verlangens. Dit vormt een belangrijke voorwaarde om theologische overtuigingen in praktische daden om te zetten. Dat dit consequenties heeft voor de praktijk wekt geen verbazing. Er zijn significante verschillen waar te nemen in de besteding van tijd, geld en energie, in de mate waarin niet-kerkelijken uitgenodigd worden, in de mate waarin gemeenteleden gecoacht worden om niet-kerkelijken in hun eigen omgeving te bereiken en in de mate waarin men er op uit trekt om de niet-kerkelijken te ontmoeten waar ze zijn.³⁹

Hypothese 4: NIEUWE KERKEN BEREIKEN MEER NIET-KERKELIJKEN DAN OUDERE KERKEN OMDAT HUN LEIDERS SPECIFIEKE COMPETENTIES HIERTOEF BEZITTEN.⁴⁰

Kerkplanters blijken bepaalde eigenschappen te hebben die behulpzaam zijn om in een pionierssituatie goed te kunnen functioneren en niet-kerkelijken te bereiken. Ze zien zichzelf vaker als ondernemer terwijl predikanten van oudere kerken zichzelf vaker als docent zien. Kerkplanters zoeken sterker naar avontuur (75% versus 32%), ze hebben vaker een optimistische houding ten opzichte van de missionaire kansen van de kerk (93,8% versus 43,6%), ze hebben vaker een sterk roepingsbesef ten aanzien van het bereiken van de niet-kerkelijken (100% versus 47,3%) en hebben vaker het gevoel dat mensen van hen verwachten dat ze niet-kerkelijken bereiken (88,9% versus 19,1%). Dit zijn de factoren die significante verschillen lieten zien. Het is aannemelijk dat deze factoren meespelen in het verschil in missionaire effectiviteit tussen de jongere en de oudere kerken. Ze dagen uit tot zelfonderzoek. Als er beleden wordt dat het heel belangrijk voor God is dat mensen gered worden, en dat mensen zonder Christus verloren gaan, wat betekent dit dan voor de roeping van een voorganger? Waarom zijn kerkplanters optimistischer over de missionaire kansen van de kerk dan predikanten van oudere kerken? Waar worden verwachtingen op gebaseerd? En hoe valt dat te beoordelen? Deze vragen maken al duidelijk dat een kerkverband zowel kerkplanters nodig heeft (om vitaal te blijven) als predikanten (om stabiel te blijven).⁴¹

De conclusie van Vos (2012, p. 123):

“De hoofdvraag van dit onderzoek was: ‘In hoeverre bereiken kerkplantingen meer niet-kerkelijken dan oudere kerken en welke verklaringen zijn daarvoor te geven?’

Middels het bovenstaande heb ik deze vraag voldoende beantwoord. De kerkplantingen in dit onderzoek blijken effectiever te zijn in het bereiken van de niet-kerkelijken dan de oudere kerken. Ze bieden hun kerkverbanden de mogelijkheid tot kwantitatieve en tot kwalitatieve groei. Ze geven vitaliteit.

Hiermee kunnen ze iets teruggeven aan de oudere kerken die hun bestaan mogelijk hebben gemaakt. De oudere kerken die hen middelen hebben gegeven. Die voor hen bidden, die hen ondersteunen en stabiliteit geven.

Beiden zijn nodig. Beiden hebben elkaar nodig.”

³⁹ Zie 31, p. 109

⁴⁰ Zie 31, p. 110

⁴¹ Zie 31, p. 116

2.6 Nieuw-Vennep, Getsewoud en CrossPoint

Het dorp Nieuw-Vennep heeft circa 30.000 inwoners en ligt in de stedendriehoek Amsterdam, Haarlem en Leiden. In 1997 is begonnen met de bouw van bijna 6000 nieuwe woningen in het uitbreidingsplan Getsewoud. Deze nieuwbouw is nu nagenoeg afgerond. In 2000 telde Nieuw-Vennep 16.442 inwoners, in 2013 zijn er 31.114 inwoners⁴², dat is ten opzichte van 2000 dus bijna een verdubbeling.

CrossPoint ontstond al een flink aantal jaren geleden. Toen de wijk Getsewoud werd gebouwd, kreeg een aantal actieve christenen het verlangen om ook hier het evangelie te laten klinken. Na een periode van voorbereiding en zoeken naar de juiste weg vond in 2003 de eerste samenkomst plaats, toen nog in basisschool De Ark en met een frequentie van eens per drie weken. Het aantal trouwe bezoekers en enthousiaste vrijwilligers groeide en in 2006 verhuisden ze naar basisschool De Breedenborgh met samenkomsten om de veertien dagen.

Langzaam maar zeker kreeg CrossPoint vastere vormen en werden de contouren van de toekomst zichtbaar: een eigen kerkelijke wijkgemeente in Getsewoud met een vaste voorganger. Eind 2009 besloot de Protestantse Kerk in Nederland (PKN) om CrossPoint te benoemen als Protestantse Pioniersplek. In dit proces is Taco Koster in april 2011 aan het werk gegaan als predikant-pionier in CrossPoint, kerk in Getsewoud.⁴³

De Hervormde Gemeente heeft dus al een heel proces meegemaakt als het gaat om kerkplanting. CrossPoint begon als een enthousiast initiatief en is nu een gemeenschap met wekelijkse samenkomsten en een eigen predikant.

Getsewoud is een vinexwijk zoals er de afgelopen twintig jaar vele nieuwbouwwijken aan dorpen en steden zijn 'geplakt'. In die tijd zijn architecten en projectontwikkelaars tot het besef gekomen dat zo'n grote nieuwe wijk ook faciliteiten nodig heeft zoals een winkelcentrum, huisartsenpraktijk en een park. Maar hoe zit het met de kerk? In veel nieuwbouwwijken lijkt geen plek meer voor een kerk(-gebouw). Gelukkig nemen kerken steeds vaker het initiatief om een kerk te stichten in een nieuwbouwwijk, zo zijn er projecten in Leidsche Rijn (Utrecht), Vathorst (Amersfoort) en Stadshagen (Zwolle). In 2006 heeft Marten van der Meulen onderzoek gedaan naar kerk en civil society in Leidsche Rijn, 'Vroom in de Vinex'⁴⁴. Volgens Van der Meulen heeft de kerk in nieuwbouwwijken moeite om relevant te zijn. Dit komt volgens hem doordat de kerk er, net als andere maatschappelijke organisaties, minder geworteld is in de lokale samenleving dan in oudere buurten.

⁴² Gemeente Haarlemmermeer. (z.d.) *Aantal inwoners per woonkern, 1975-2013*. Geraadpleegd op 16 mei 2013, van

http://www.haarlemmermeer.nl/Over_Haarlemmermeer/Onderzoek_feiten_en_cijfers/Haarlemmermeer_in_cijfers/Bevolking/Aantal_inwoners_per_woonkern_1975_2013

⁴³ CrossPoint. (z.d.) *Ontstaan*. Geraadpleegd op 3 januari 2013, van

http://www.crosspointgetsewoud.nl/index.php?option=com_content&view=article&id=27&Itemid=21

⁴⁴ Vrije Universiteit Amsterdam. (z.d.). *Vroom in de Vinex*. Geraadpleegd op 16 mei 2013, van <http://dare.ubvu.vu.nl/bitstream/handle/1871/9824/7261.pdf?sequence=1>

2.7 Samenvatting literatuur

We hebben gelezen dat Paas in zijn inaugurale rede vindt dat de zendingsvraag in post-christelijk Nederland zich concentreert op contextualisatie en geloofwaardigheid. De kerkplanting zou zich aan moeten passen aan de context, op die manier wordt er gezocht naar nieuwe manieren van kerk-zijn. En kerkplanting brengt zending in het hart van de gemeente. Hij bouwt hiermee voort op zijn boek 'Jezus als Heer in een plat land' waarin hij duidelijk maakt dat Nederland een zendingsland is en dat zending begint bij de cultuur van de ontvanger.

Cole wil in zijn boek 'Church 3.0' laten zien dat de kerk vernieuwing nodig heeft, de maatschappij is veranderd van modern naar postmodern, de kerk is vaak nog een instituut dat past in een moderne maatschappij en niet in een postmoderne. Zijn belangrijkste boodschap is dat de kerk moet inzetten op discipelschap.

Het onderzoek van Vos laat zien dat er verschillen zijn tussen oudere en jonge kerken als het gaat over het bereiken van niet-kerkelijken. Kerkplantingen blijken hierin effectiever te zijn.

In dit onderzoek zal worden gefocust op kerkplanting en kerkvernieuwing, brengt kerkplanting kerkvernieuwing in de oudere kerk? Zijn er effecten van kerkplanting in de plantende kerk en wat zijn die effecten?

3 Vraagstelling

De Witte Kerk is van alles tegengekomen in het proces van het planten van CrossPoint, positief en negatief. Op dit lokale niveau zal informatie verzameld worden, zodat andere gemeenten, voorgangers en kerkelijk werkers weten waar ze rekening mee kunnen houden bij een kerkplanting. Op steeds meer plekken in Nederland komen er kerkplantingen, vaak vanuit een bestaande kerk. Dit onderzoek wil een aanzet geven tot nadenken over de effecten van kerkplanting voor deze bestaande kerken en hier aanbevelingen voor geven.

3.1 Probleemstelling en doelstelling

De hoofdvraag van het onderzoek is:

Wat zijn de effecten van het planten van CrossPoint voor de Witte Kerk?

De deelvragen:

1. Hoe is het proces van kerkplanting gegaan?
2. Wat waren destijds de intenties om te beginnen met samenkomsten in Getsewoud? In hoeverre is er toen gedacht aan effecten voor de Witte Kerk en de relatie tussen de Witte Kerk en CrossPoint?
3. In hoeverre hebben gemeenteleden van de Witte Kerk effecten gezien in hun eigen gemeente van het planten van CrossPoint?
4. Welke onvermoede effecten zijn er geweest voor de Witte Kerk, zowel positief als negatief?

Dit afstudeerproject levert de volgende resultaten op (doelstelling):

- Een kwalitatieve verkenning, analyse en interpretatie van de effecten van het planten van CrossPoint voor de Witte Kerk.
- Een set van aanbevelingen voor de plantende gemeente, op basis waarvan gemeenten gefundeerde (positieve en/of negatieve) besluiten kunnen nemen tot kerkplanting.

3.2 Begripsafbakening

Voor het onderzoek is het van belang om de begrippen in bovenstaande vragen af te bakenen. Voor de volgende begrippen is een afbakening gemaakt:

- Effect: Volgens het woordenboek⁴⁵ is een effect een uitwerking of gevolg. Op die manier wordt dit begrip ook in het onderzoek gebruikt.
- Planten: Met planten wordt bedoeld het planten van een kerk, het gaat hier om kerkplanting, zie onderstaand begrip.
- Kerkplanting: Kerkplanting is een nieuwe gemeenschap van God en mensen beginnen.⁴⁶
- Proces: het verloop en de ontwikkelingsgang⁴⁷ van het starten en planten van CrossPoint.
- Intentie: de bedoeling of het voornemen⁴⁸ om te beginnen met CrossPoint.
- Samenkomst: Een samenkomst is een bijeenkomst. In dit onderzoek wordt onder 'samenkomst' verstaan de bijeenkomsten die CrossPoint organiseert op zondagochtend met als doel een ontmoeting van mensen met elkaar en van mensen met God.⁴⁹
- Relatie: Een algemene betekenis van 'relatie' is 'betrekking waarin zaken of personen tot elkaar staan'⁵⁰. In dit onderzoek gaat 'relatie' over de betrekking waarin de Witte Kerk en CrossPoint tot elkaar staan.
- Onvermoed: 'in het geheel niet verwacht'⁵¹ schrijft het woordenboek, in deze vraagstelling worden overwachte effecten bedoeld met 'onvermoede effecten'.

⁴⁵ Coenders, H. (red.) (2000) *Kramers Woordenboek*. A.C.H. Bekkers

⁴⁶ Centrum-g. (z.d.) *Kerkplanting*. Geraadpleegd op 20 mei 2013 via <http://centrum-g.nl/informatie/kerkplanting-/11559/>

⁴⁷ Van Dale. (z.d.) *Betekenis 'proces'*. Geraadpleegd op 20 mei 2013 via <http://www.vandale.nl/opzoeken?pattern=proces&lang=nn>

⁴⁸ Van Dale. (z.d.) *Betekenis 'intentie'*. Geraadpleegd op 20 mei 2013 via <http://www.vandale.nl/opzoeken?pattern=intenties&lang=nn>

⁴⁹ CrossPoint. (z.d.) *Samenkomsten*. Geraadpleegd op 20 mei 2013 via <http://crosspointgetsewoud.nl/wat-doen-we/werkgebieden/samenkomsten/>

⁵⁰ Van Dale. (z.d.) *Betekenis 'relatie'*. Geraadpleegd op 20 mei via <http://www.vandale.nl/opzoeken?pattern=relatie&lang=nn>

⁵¹ Coenders, H. (red.) (2000) *Kramers Woordenboek*. A.C.H. Bekkers

4 Opzet en uitvoering van het onderzoek

De hoofdvraag van het onderzoek is:

Wat zijn de effecten van het planten van CrossPoint voor de Witte Kerk?

De deelvragen:

1. Hoe is het proces van kerkplanting gegaan?
2. Wat waren destijds de intenties om te beginnen met samenkomsten in Getsewoud? In hoeverre is er toen gedacht aan effecten voor de Witte Kerk en de relatie tussen de Witte Kerk en CrossPoint?
3. In hoeverre hebben gemeenteleden van de Witte Kerk effecten gezien in hun eigen gemeente van het planten van CrossPoint?
4. Welke onvermoede effecten zijn er geweest voor de Witte Kerk, zowel positief als negatief?

4.1 Keuze en selectie van respondenten

De verdeling van de respondenten ziet er als volgt uit:

Huidige kerkenraadsleden: 4

Gemeenteleden: 9

Moderamenleden van 2001/2003: 3

Initiatiefnemers: 3

Ds. Van Andel: 1

De onderzoekseenheden in dit onderzoek zijn gemeenteleden van de Hervormde gemeente Nieuw-Vennep / Burgerveen. Om de hoofdvraag en deelvragen te kunnen beantwoorden wordt er gesproken met 17 gemeenteleden. De groep van 17 gemeenteleden bestaat uit de dominee van de Witte Kerk (in het onderzoek is hij ingedeeld in de groep 'moderamenleden van destijds'), 2 huidige kerkenraadsleden, 2 personen die in 2001-2003 (de start van CrossPoint) en nu kerkenraadslid zijn, 9 mensen die lid zijn van de Witte Kerk en 3 mensen die lid zijn van CrossPoint. Van de 3 gemeenteleden van CrossPoint is één iemand vanaf het allereerste begin erbij betrokken geweest en hij heeft tot 2012 in de stuurgroep gezeten, een tweede heeft van 2003 tot 2011 in de stuurgroep gezeten en een derde is al lange tijd betrokken bij CrossPoint en zit op dit moment in de stuurgroep, zij zijn in het onderzoek de groep 'initiatiefnemers'.

Omdat 2 personen een 'dubbele rol' hebben (huidige kerkenraadsleden en moderamenleden van destijds) zijn zij twee keer zijn ingedeeld in bovenstaand overzicht.

Er is voor deze aantallen gekozen om een representatief beeld te krijgen van de gemeente en omdat het past in de uren die er voor dit afstudeeronderzoek staan. Per interview wordt tien uur gerekend voor het interview zelf en het uitwerken daarvan.

Naast de gemeenteleden van de Hervormde Gemeente Nieuw-Vennep / Burgerveen zal ds. Van Andel ook geïnterviewd worden voor dit onderzoek. Vanaf 2009 heeft hij een grote rol gespeeld in het proces en zijn naam werd ook in de voorgesprekken genoemd. Hij heeft in 2009 een rapport geschreven over het proces van de ontwikkeling van CrossPoint en heeft daarmee de inpasse waar de stuurgroep en het moderamen in terecht waren gekomen kunnen doorbreken. Omdat hij zich verdiept heeft in het proces en nog steeds betrokken is bij de verzelfstandiging van CrossPoint (hij zit in de begeleidingscommissie) kan hij veel informatie verstrekken.

De Witte Kerk heeft 1163 leden, dat is de populatie voor dit onderzoek. In de gemeente zijn iets meer vrouwen dan mannen, aan het onderzoek (excl. groep 'initiatiefnemers' en ds. Van Andel) doen 8 vrouwen en 6 mannen mee. In de leeftijdsgroepen van 35 tot 65 jaar zitten in de Witte Kerk relatief meer mensen dan in de leeftijdsgroepen daaronder en daarboven. In het onderzoek doen 3 mensen mee van onder de 35, 8 mensen hebben een leeftijd tussen de 35 en 65 en 2 mensen zijn ouder dan 65.

Omdat de onderzoekster de gemeente kent uit haar jeugd wil zij niet zelf de respondenten uitzoeken, dat zou het onderzoek kunnen beïnvloeden. Via de facebookpagina, de website van de Witte Kerk en de zondagsbrief komt er een oproep of gemeenteleden mee willen werken aan het onderzoek. De gemeenteleden die mee willen doen moeten minimaal 25 jaar oud zijn omdat CrossPoint 10 jaar geleden is begonnen met de samenkomsten en zij moeten minimaal 1 per keer maand in de Witte Kerk komen, omdat zij dan voldoende meemaken van de gemeente en het gemeentelven om te kunnen zeggen of er effecten zijn geweest en wat die zijn geweest. Een eerste initiatiefnemer en de dominee zullen door de onderzoekster zelf benaderd worden of zij mee willen werken aan het onderzoek omdat zij beide een belangrijke rol hebben gespeeld in het proces en ook kunnen zij namen doorgeven van andere initiatiefnemers en moderamenleden van destijds. Die personen worden ook door de onderzoekster rechtstreeks gevraagd of zij mee willen werken aan het onderzoek.

Het is een selecte steekproef, er zal met experts worden gesproken en gemeenteleden die voldoen aan de twee criteria van 25 jaar of ouder en minimaal één keer per maand in de kerk.

4.2 Beschrijving en verantwoording van de dataverzameling

Dit is een praktijkgericht onderzoek, volgens Verschuren en Doorewaard (2003) is dat een onderzoek "waarin u de bedoeling heeft een bijdrage te leveren aan een interventie ter verandering van een bestaande praktijksituatie" (p. 36). De bestaande praktijksituatie is dat kerken zich te weinig bewust zijn van de effecten van het planten van een kerk. De bijdrage is een aantal aanbevelingen waar een kerk van tevoren over na kan denken of rekening mee kan houden. "Bij praktijkgericht onderzoek houd je je bezig met het oplossen van problemen uit de praktijk (...) het is afkomstig uit de dagelijkse praktijk, uit de maatschappij." (Verhoeven, 2004, p. 21).

Een vorm van praktijkgericht onderzoek is evaluatieonderzoek, daarin wordt een uitgevoerde interventie onderzocht (Verschuren en Doorewaard, 2003, p. 42). In dit geval heeft de kerkenraad van de Witte Kerk een interventie gedaan, vanuit de Witte Kerk zijn de activiteiten van CrossPoint georganiseerd. Door te onderzoeken wat de oorspronkelijke intenties waren en wat de effecten zijn, wordt deze interventie geëvalueerd.

Dit onderzoek is een historische reconstructie, vooral de antwoorden op deelvraag 1, 2 en 3 kunnen zo gezien worden.

Het antwoord op deelvraag 1 zal een kader vormen van waaruit de rest van het onderzoek gedaan kan worden. Door middel van documentstudie en gesprekken met mensen die een rol hebben gespeeld in dit proces (een initiatiefnemer, predikant en een moderamenlid van destijds) zal er een antwoord komen.

Voor deelvraag 2 zullen er, net zoals bij deelvraag 1, mensen geïnterviewd worden die een rol hebben gespeeld bij het ontstaan van CrossPoint. Deze vragen zullen ook gesteld worden aan gemeenteleden.

Voor alle deelvragen worden documenten geanalyseerd en voor deelvraag 2, 3, en 4 zal een groep gemeenteleden en huidige kerkenraadsleden geïnterviewd worden.

Als methode voor de dataverzameling is gekozen voor analyse van bestaande bronnen en interviews. Voor het analyseren van bestaande bronnen is gekozen omdat dit in combinatie met interviews gegevens oplevert om het proces van kerkplanting te kunnen beschrijven. Vanuit de bestudeerde documenten kunnen ook vragen opgesteld worden voor de interviews over het proces. Als er in zowel de documenten als in interviews dezelfde gebeurtenissen genoemd worden, vergroot dit de betrouwbaarheid van het onderzoek. Daarnaast zijn in de documenten ook bepaalde effecten van het planten van CrossPoint terug te vinden.

Voor interviews is gekozen omdat het gaat om wat gemeenteleden ervaren in hun gemeenschap, wat zij aan effecten opmerken in de Witte Kerk. Door middel van een interview kan hier ook op doorgevraagd worden.

4.3 Operationalisatie

Voor de interviews met gemeenteleden en huidige kerkenraadsleden is een vragenlijst gemaakt die bij elk interview is gebruikt. Deze vragenlijst bestond uit acht vragen. Vijf vragen zijn afgeleid van de deelvragen zoals “Wat heeft u, gemeentelid van de Witte Kerk, als effecten gezien in uw eigen gemeente van het planten van CrossPoint?”.

De vraag “Op welke manier mocht u als gemeentelid participeren in het besluit?” is in de vragenlijst opgenomen omdat in de documentanalyse duidelijk werd dat op de eerste gemeentevergadering waarin werd verteld over de plannen van CrossPoint gemeenteleden zich voor het blok gezet voelden door de kerkenraad. Voor de vraag “Hoe is de communicatie van de kerkenraad naar de gemeente verlopen over de ontwikkelingen van CrossPoint?” is gekozen omdat in verkennende gesprekken voor het onderzoek en in documenten naar voren kwam dat de gemeente te weinig is geïnformeerd over en meegenomen in het kerkplantingsproces. Tot slot de vraag “Zijn er nog dingen die u wilt zeggen?” om mensen de gelegenheid te geven nog iets te zeggen over ‘De Witte Kerk en CrossPoint’ of het interview en het is een vraag om het interview af te kunnen sluiten.

Bij de vragenlijst was ook een kleine topiclijst met drie topics, namelijk: missionaire ontwikkeling in de eigen gemeente, financiële effecten en eenheid in de gemeente. Stefan Paas zegt in de rede bij zijn inauguratie dat door kerkplanting zending weer in het hart van de gemeente komt. In de documenten over CrossPoint wordt de hoop en verwachting uitgesproken dat de Witte Kerk door de planting zelf ook missionair zal worden. Om de uitspraak van Paas te testen en om te kijken of de verwachting van missionaire groei waar is geworden is één van de topics ‘missionaire ontwikkeling’.

De meeste kerkplantingen kosten geld, er moet een ruimte gehuurd worden, er moeten materialen komen voor bijvoorbeeld kinderwerk of een Bijbelstudie, er moet misschien een professional betaald worden. Het topic 'financiële effecten' staat er tussen om te weten te komen of deze kerkplanting de Witte Kerk geld heeft gekost en wat daar de financiële gevolgen van zijn voor de Witte Kerk.

Tijdens vooronderzoek is gebleken dat de start van CrossPoint niet door alle gemeenteleden goed werd ontvangen en dat er weerstand en onrust was in de gemeente, daarom wordt er specifiek gevraagd naar eenheid in de gemeente en of CrossPoint daar invloed op heeft gehad. Als de topics nog niet aan bod zijn gekomen in een interview, dan zal er bij vraag 5 naar gevraagd worden.

De vragenlijst inclusief topics is te vinden in bijlage 1 'Vragenlijst huidige kerkenraadsleden en gemeenteleden', blz. 55.

Voor de moderamenleden en de initiatiefnemers waren er nog extra vragen om meer te weten te komen over het proces van de afgelopen 13 jaar. Daar kwamen ook vragen in voor als: "In het rapport van ds. Van Andel staat: *"Hoewel -volgens de documenten althans- van het begin af een nieuwe wijkgemeente naast de Witte Kerk op termijn voor ogen stond, ziet de kerkenraad CrossPoint aanvankelijk meer als een activiteit naast de vele andere activiteiten van de Witte Kerk waarin de missionaire opdracht van de gemeente gestalte krijgt, terwijl zij voor zichzelf de taak ziet weggelegd nieuwe toetreders in haar midden op te nemen en toe te rusten."* Hoe kan het dat het doel van een nieuwe wijkgemeente vanaf het begin op papier staat maar dat dit voor de kerkenraad lange tijd geen doel lijkt te zijn geweest?" en "Wat is er gebeurd nadat het rapport van ds. Van Andel is uitgekomen? Oftewel wat is er tussen 2009 en nu gebeurd m.b.t de Witte kerk en CrossPoint?" De vragen die tijdens deze gesprekken zijn gesteld zijn te vinden in bijlage 2 'Vragenlijst initiatiefnemers en moderamenleden van destijds', blz. 56.

4.4 Registratie en verwerking van de verzamelde gegevens

De documenten zullen gelezen worden en belangrijke fragmenten die informatie bevatten voor het onderzoek worden onderstreept.

De interviews worden opgenomen met een mobiele telefoon en deze geluidsfragmenten worden letterlijk uitgetypt, dus alles wat er gezegd wordt komt op papier, behalve de 'tussenwoorden' zoals "euh" en "zegmaar". Als iemand bezwaar heeft tegen het opnemen van het interview, zullen er tijdens het gesprek aantekeningen worden gemaakt die zo snel mogelijk worden uitgewerkt.

4.5 Beschrijving en verantwoording van de analysebeslissingen

De teksten van de interviews zullen geanalyseerd worden door middel van 'labelen'⁵². Per vraag wordt gekeken welke antwoorden zijn gegeven, van deze antwoorden wordt een label gemaakt met een kleur en vervolgens wordt in alle teksten dat antwoord onderstreept met de kleur die bij dat label hoort. Bijvoorbeeld: vraag 1 voor gemeenteleden en huidige kerkenraadsleden is 'Wat waren destijds de intenties om te beginnen met samenkomsten in Getsewoud?'. Als er als antwoord wordt gegeven: "Kerk zijn in de wijk" wordt daarvan een label gemaakt. Dit label heeft de kleur felroze. Alle interviews worden gelezen en een fragment dat onder dit label valt wordt met felroze onderstreept. Uiteindelijk komt er per vraag een lijst met labels. Na het onderstrepen en controleren of alle fragmenten die onder een label vallen ook daadwerkelijk onderstreept zijn, worden alle labels twee keer geteld door middel van turven. Als er een verschil is tussen deze twee tellingen, wordt er weer geteld tot er twee dezelfde aantallen uitkomen en dit wordt nog een keer nageteld.

⁵² Baarda, D.B., De Goede, M.P.M., Teunissen, J. (2005). *Basisboek kwalitatief onderzoek*. Groningen/Houten: Wolters-Noordhoff

5 Resultaten

De hoofdvraag van het onderzoek is:

Wat zijn de effecten van het planten van CrossPoint voor de Witte Kerk?

De deelvragen:

1. Hoe is het proces van kerkplanting gegaan?
2. Wat waren destijds de intenties om te beginnen met samenkomsten in Getsewoud? In hoeverre is er toen gedacht aan effecten voor de Witte Kerk en de relatie tussen de Witte Kerk en CrossPoint?
3. In hoeverre hebben gemeenteleden van de Witte Kerk effecten gezien in hun eigen gemeente van het planten van CrossPoint?
4. Welke onvermoede effecten zijn er geweest voor de Witte Kerk, zowel positief als negatief?

5.1 Het verloop van het onderzoek

Het verkrijgen van documenten voor de documentanalyse was nog vrij lastig, de persoon die was aangewezen als mijn contactpersoon in de Witte Kerk reageerde niet of nauwelijks op mails en heeft nadat het meerdere keren gevraagd was uiteindelijk geen documenten geleverd. Via twee initiatiefnemers en de voorzitter van de sectie Groei zijn er documenten verkregen die bestudeerd konden worden zoals de geschiedenis van CrossPoint, een beleidsplan, verslagen van vergaderingen, het rapport van ds. Van Andel en een verslag van het studieverlof van ds. Van den Berg (voorganger in de Witte Kerk) over missionair zijn.

De meeste interviews hebben bij de mensen thuis plaatsgevonden, bij 2 personen vond het interview plaats in Het Trefpunt, het zalencentrum van de Witte Kerk en bij 1 persoon vond het gesprek plaats op haar kantoor.

Op de manier zoals beschreven in hoofdstuk 4 zijn de verzamelde gegevens - de documenten en de interviews – verwerkt. In bijlage 3, blz. 57 staat de lijst met alle labels.

5.2 Deelvraag 1 Hoe is het proces van kerkplanting gegaan?

In dit hoofdstuk zal de geschiedenis van de afgelopen 13 jaar van het ontstaan en opgroeien van CrossPoint beschreven worden, de informatie komt uit het rapport 'Op een kruispunt aangekomen', geschreven door ds. Van Andel en interviews met mensen die van het begin af aan betrokken zijn geweest bij het ontstaan van CrossPoint.

De geschiedenis van CrossPoint is heel direct verbonden met de bouw van de wijk Getsewoud. In de jaren '90 wordt begonnen met de bouw van 6.500 woningen aan de westkant van Nieuw-Vennep,

waar ongeveer 16.000 mensen gaan wonen. Toen deze plannen bekend werden is er door de gezamenlijke kerken in Nieuw-Vennep een vergadering belegd over de vraag: 'Wat gaan we doen in Getsewoud?'. Er is toen besloten om geen kerk te bouwen in Getsewoud. De meeste kerken zeiden: "onze kerk is nog niet zo vol, daar kunnen er altijd nog een paar bij. Dus we nodigen de mensen gewoon uit in de bestaande kerken op het dorp." Wel werd het project 'Woudlopers' gestart, een project van de gezamenlijke kerken waarbij mensen die in Getsewoud kwamen wonen en die bij de kerk ingeschreven stonden een welkomstpakket kregen van de kerk om hen ook uit te nodigen voor de kerk. Maar veel mensen die in Getsewoud waren komen wonen hadden geen behoefte aan de kerk of aan iemand van de kerk die bij hen aan de voordeur stond. Dat leverde veel frustratie op bij de mensen die meewerkten aan dit project. Het is na 1,5 tot 2 jaar weer gestopt en toen gebeurde er eigenlijk niets meer vanuit de kerken in Getsewoud.

In het najaar van 2000 wordt door een aantal enthousiaste gemeenteleden van de Witte Kerk voor het eerst nagedacht over mogelijkheden om als kerk present te zijn in de wijk.

Eén van de initiatiefnemers:

"Ik dacht: we moeten kerk zijn in de wijk, voor de wijk, gewoon voor iedereen."

In mei 2001 stelt de (toenmalig) pastorale medewerker die ook een missionaire taak heeft in Getsewoud, de presentie van de Witte Kerk in deze nieuwe wijk in de kerkenraad aan de orde. In de kerkenraad wordt daar wisselend over gedacht, er was een aantal kerkenraadsleden die het niet nodig vond om iets te beginnen in Getsewoud met als argument: de kerkdeuren van de Witte Kerk staan altijd open, wie wil komen is vrij om te komen. Toch stelt de kerkenraad een stuurgroep in om voorstellen met betrekking tot die kerkelijke presentie uit te werken.

Ds. Van Andel (2009, p. 3, 4) schrijft in zijn rapport⁵³:

"In januari 2002 kiest de kerkenraad uit de mogelijke missionaire activiteiten voor een zogenaamd "tweesporenbeleid": het initiëren en uitbouwen van doordeweekse vormen van missionair kerk zijn én het opzetten van samenkomsten op de zondag op enige locatie in de wijk Getsewoud. Vooral van de noodzaak van het laatste is de stuurgroep unaniem overtuigd, omdat samenkomsten de mogelijkheid bieden tot het vormen van een gemeenschap daaromheen, van waaruit pas dan andere doordeweekse activiteiten kunnen worden geïnitieerd. Het moeten laagdrempelige, uitnodigende samenkomsten worden met een aansprekende boodschap. (...) In november 2002 besluit de kerkenraad tot het houden van samenkomsten in Getsewoud in bovengenoemde zin, al zal het nog tot 21 september 2003 duren voordat de eerste samenkomst gehouden wordt. Ondertussen wordt er in maart 2003 een eerste gemeenteavond gehouden om de plannen rond gemeentestichting in Getsewoud de gemeente voor te leggen en toe te lichten. De meeste aanwezigen voelen zich voor het blok gezet, men vindt dat er geen open discussie meer mogelijk is over het voor en tegen van het houden van samenkomsten met het oog op een nieuw te stichten (wijk)gemeente, de beslissing is immers al genomen. De onvrede daarover zal voorlopig blijven "hangen" bij een deel van de gemeente."

⁵³ Van Andel. (2009). *Op een kruispunt aangekomen, hoe verder?*

Deze gemeenteavond is geen goede start van de communicatie van de kerkenraad naar de gemeente over de ontwikkelingen van CrossPoint. Ds. Van Andel schrijft dat de gemeenteavond gaat over de plannen rond gemeentestichting in Getsewoud, maar volgens een aantal mensen die ik gesproken heb over deze gemeenteavond was daar toen nog geen sprake van of mocht het niet genoemd worden.

Initiatiefnemer:

“De kerkenraad van de Witte Kerk ging akkoord. Maar de initiatiefnemers van CrossPoint en de kerkenraad hadden een heel verschillend vertrekpunt. De kerkenraad zag de nieuwe activiteiten in Getsewoud als een opstap naar/voorportaal van de Witte Kerk. De initiatiefnemers wilden een eigen gemeenschap beginnen en uiteindelijk een wijkgemeente worden. Maar het woord wijkgemeente mocht niet meer gebruikt worden, dat schrok teveel af.”

Moderamenlid van destijds:

“Ik weet nog dat we daar een eerste gemeenteavond over gehouden hebben, dat was echt verschrikkelijk gewoon. Daar werd de kerkenraad ongeveer afgemaakt door gemeenteleden van dat kan toch echt zo niet. Wat je ziet, op zo’n moment dat je zo’n activiteit start, dan is eigenlijk niemand het oneens met het feit dat het onze opdracht is, dat vindt iedereen wel. Maar we hebben het wel verdraaide gezellig hier, waarom zouden we ons al die ellende op de hals halen? (...) In het begin was het niet de intentie om een tweede wijkgemeente te stichten. Dat is pas eigenlijk verderop in het traject gekomen.”

Binnen de kerkenraad is een verschil in visie ontstaan, sommige mensen zien de diensten in Getsewoud als een voorportaal van de Witte Kerk, de bezoekers van CrossPoint zouden uiteindelijk in de Witte Kerk komen. Anderen vinden dat er in Getsewoud een eigen gemeenschap moet komen. Dit verschil in visie blijft lange tijd bestaan en “de gedachte van de Witte Kerk als voorportaal blijft CrossPoint tot in 2008 achtervolgen” (initiatiefnemer).

In 2004 presenteert de stuurgroep van CrossPoint een visiedocument aan de kerkenraad. In dat document wordt CrossPoint voorgesteld als een initiatief en geïntegreerd onderdeel van de Witte Kerk. Er wordt ook duidelijk aangegeven dat CrossPoint niet als een voorportaal van of een opstap naar de Witte Kerk gezien moet worden maar als een misisonaire beweging in Getsewoud. Tot nu toe vinden de samenkomsten één keer in de drie weken plaats. Voor de continuïteit en groei van CrossPoint wil de stuurgroep de frequentie verhogen naar tweewekelijks, ze vraagt hier toestemming voor bij de kerkenraad.

In het najaar 2004 worden de samenkomsten van CrossPoint geëvalueerd door de kerkenraad. Gemiddeld zijn er 70 volwassenen en 40 kinderen. 25% van de bezoekers behoort tot de doelgroep, namelijk niet- en randkerkelijken, de andere bezoekers zijn christenen uit de buurt die naar een gemeente op zoek zijn en leden van de Witte Kerk die meewerken bij CrossPoint of dit initiatief ondersteunen door hun aanwezigheid. Er is kritiek op de communicatie met elkaar en met de gemeente, het geringe mandaat van de stuurgroep en de vrees dat de stuurgroep op een te grote afstand komt van de kerkenraad. De eindverantwoordelijkheid voor de samenkomsten ligt bij de kerkenraad, door enkele ambtsdragers in de stuurgroep vertegenwoordigd. Ook zullen bij de samenkomsten minimaal twee ambtsdragers aanwezig zijn.

Ondertussen is er veel onrust in de gemeente, deze onrust wordt voornamelijk veroorzaakt door angst. Gemeenteleden zijn bang dat alle jonge mensen naar CrossPoint zullen gaan en dat er in de Witte Kerk alleen ouderen overblijven. Of ze zijn bang dat er in Getsewoud een evangelisch clubje wordt opgericht onder verantwoordelijkheid van de Witte Kerk.

Ds. Van Andel (2009, p. 6):

“Vanwege de onrust in de gemeente over de ontwikkeling van CrossPoint wordt besloten de verhoging van de frequentie van de samenkomsten van drie- naar tweewekelijks vooralsnog niet door te laten gaan. Vooral dit laatste besluit roept sterke emoties op bij enkele leden van de stuurgroep. Een van hen overweegt zelfs zijn opdracht terug te geven en een gemeente te stichten los van de Witte Kerk. Het is een eerste diepe crisis in de ontwikkeling van CrossPoint.”

In april 2005 is er een gemeenteavond voor zowel bezoekers van CrossPoint als van de Witte Kerk. Deze avond heeft als thema: ‘Een gezonde gemeente is een gezonden gemeente’. Mensen kunnen met elkaar in alle openheid van gedachten wisselen en de avond heeft een positieve sfeer. In mei 2005 besluit de kerkenraad door te gaan met CrossPoint. Ambtsdragers vinden wel dat de kerkenraadsvergaderingen onevenredig zwaar belast worden door de ontwikkelingen van CrossPoint en de vragen van verontruste gemeenteleden.

Uit een evaluatie in 2006 blijkt dat de bezoekersaantallen groeien, er komen 140 tot 200 mensen, kinderen meegerekend. 10% van hen behoort tot de doelgroep, rand- en buitenkerkelijken. De aula van basisschool ‘De Ark’ waar de samenkomsten worden gehouden is te klein geworden, vanaf augustus 2006 zijn de samenkomsten in de aula van ‘De Breedenborgh’. Met deze overgang besluit de kerkenraad ook over te gaan van de driewekelijkse samenkomsten naar tweewekelijks.

Op 16 september 2006 wordt er door de leden van de kerkenraad en de stuurgroep een bezinningdag gehouden over de vraag of Cross-Point een missionaire activiteit moet blijven als onderdeel van de Witte Kerk of moet groeien naar een grotere mate van zelfstandigheid. Bij de eerste optie wordt CrossPoint gezien als opstap naar de Witte Kerk, bij de tweede optie is het de bedoeling dat CrossPoint een zelfstandige missionaire wijkgemeente wordt en dat de Witte Kerk zelf ook meer missionair zal worden om rand- en buitenkerkelijken te bereiken. “Ondanks de verschillen in visie en denken wordt deze dag door de meeste deelnemers als positief ervaren, al is er wel de nodige beeldvorming van elkaar, te karakteriseren als “evangelisch” aan de ene kant en “confessioneel” aan de andere.” (ds. Van Andel, 2009, p.8) Optie 1 krijgt de voorkeur, CrossPoint als missionaire activiteit van de Witte Kerk gericht op rand- en buitenkerkelijken in Getsewoud. Een paar maanden later worden beide opties nog eens onder de loep genomen door de kerkenraad.

Ds. Van Andel (2009, p. 9):

“Deze bezinning leidt tot de zogenaamde “brandpunten-visie”, een combinatie van beide opties: één kerk met twee brandpunten in de verschillende wijken (dorp en nieuwe wijk). In deze visie gaat het om een eenheid in verscheidenheid, om twee profielen van gemeenten die zich een weten in belijden, maar verscheiden in beleven. Daarbij moet het gevaar van “wij/zij” denken worden voorkomen, ook de verabsolutering van de eigen manier van kerk zijn. Gemeenteleden (m.n. uit de Witte Kerk, maar ook kerkelijk betrokkenen bij CrossPoint) worden “uitgezonden” om het brandpunt in Getsewoud mede vorm te geven. Pastorale,

diaconale en missionaire activiteiten die samen gedaan kunnen worden, worden ook samen gedaan, zoals bijv. onderdelen van het jeugdwerk en de kleine groepen. De structuur en opbouw van de beide gemeenten is gelijk. In deze visie vraagt het wederzijdse openheid zich op allerlei terreinen van het kerk zijn aan elkaar te spiegelen en van elkaar te leren, de zogenaamde “win-win” modus.”

In februari 2007 komen de kerkenraad en stuurgroep samen tot een voorstel van missionair kerk zijn met twee brandpunten, twee profielen van gemeente zijn. Dit moet ertoe leiden dat er een geloofsgemeenschap gevormd wordt die als dochtergemeente van de Witte Kerk op den duur doorgroeit naar een volwassen wijkgemeente binnen de PKN.

In maart 2007 wordt een opzet gemaakt over de overgangsfase van een dochtergemeente naar zelfstandige wijkgemeente. Vanaf mei 2007 worden de eerste voorbereidingen getroffen voor het maken van een meerjarenplan voor CrossPoint. Op 1 september 2007 vindt er een visiedag plaats waarna de eerste lijnen voor dit plan door de stuurgroep worden uitgezet. Verschillende versies volgen elkaar op, waarin opmerkingen van stuurgroepleden en anderen worden verwerkt, totdat de zevende (concept)versie in juni 2008 op tafel ligt. CrossPoint ziet zichzelf over 15 jaar als een “ontmoetingsplaats waar ieder welkom en op elkaar betrokken is, een missionaire gemeente die (intern) groeit in gemeenschap en die in woorden en daden present is in de samenleving.” (Van Andel, 2009, p. 11). In een vergadering van het moderamen en de stuurgroep waarin dit meerjarenplan op de agenda staat, wordt door het moderamen de brandpuntenvisie opnieuw centraal gesteld. In een reactie van de stuurgroep in september 2008 blijkt dat er nog steeds verschillende toekomstbeelden bestaan.

Van Andel heeft dit uitgebreid geschreven in zijn notitie (2009, p. 11, 12):

“In een reactie van 2 september 2008 stelt de stuurgroep zich opnieuw achter de brandpuntenvisie van de kerkenraad, maar kan zich niet vinden in de doelstelling (samen doen wat je samen kunt doen) zoals dat in het verslag van bovengenoemde vergadering is verwoord. Zo is daarover in dat gezamenlijke overleg volgens de stuurgroep niet gesproken. De doelstelling van CrossPoint is ook een andere, namelijk rand- en buitenkerkelijken in aanraking brengen met het Evangelie en –zo mogelijk- in een eigen gemeenschap op te nemen. Wat je daarin samen kunt doen is mooi, maar geen doel, zeker geen einddoel. De gemeenschappen van de Witte Kerk en van CrossPoint hebben immers beiden hun eigen (verschillende) karakter en dynamiek. Dat neemt niet weg dat de stuurgroep wel voor samenwerking is, mits activiteiten sporen met de doelstelling, visie en missie van CrossPoint en passen bij haar doelgroep en gemeenschap, zoals bijv. de organisatie en toerusting van de groeigroepeliders.

In een reactie op bovenstaande visie van de stuurgroep worden door het moderamen van de kerkenraad de mogelijke oorzaken genoemd die aan de verschillen in beeldvorming ten grondslag liggen, verschillen die in gesprekken en schriftelijke reacties telkens boven komen. Het betreft volgens het moderamen de vraag of CrossPoint in de eerste plaats gezien wordt, c.q. gezien moet worden, als een missionaire beweging of als een gemeenschap. Naar het oordeel van het moderamen ligt momenteel het accent vooral op de vorming van een geloofsgemeenschap, waartoe zich (oud)leden van de Witte Kerk en andere kerken aangetrokken voelen, en minder op het missionair present zijn in de wijk met het oog op de rand- en buitenkerkelijken. Mocht dit een juiste kijk zijn op de huidige ontwikkeling van

CrossPoint, dan stelt het moderamen vast dat daarmee de nevendoelstelling (CrossPoint wordt een volwassen dochter- of wijkgemeente) tot hoofddoel is geworden en de missionaire opdracht op een tweede plan gekomen is. Dat lijkt op zijn minst in tegenspraak te zijn met het feit dat de stuurgroep herhaaldelijk heeft bevestigd achter de “brandpuntenvisie” te staan waarin juist de missionaire opdracht als hoofddoel wordt genoemd. Dat werpt bovendien de vraag op hoe de identiteit van deze nieuwe gemeenschap, bestaande uit mensen van verschillende kerkelijke achtergronden, vooral in relatie tot de moedergemeente, de Witte Kerk, gewaarborgd kan worden, juist omdat samenwerking op het grondvlak altijd het uitgangspunt is geweest. De belijdenis van “de gemeenschap der heiligen”, wil het moderamen daarom graag in daden zien omgezet.

Een tweede oorzaak die volgens het moderamen aan de verschillende beeldvorming ten grondslag ligt is de bestuurlijke inbedding van CrossPoint. Mocht CrossPoint doorgroeien naar een nieuwe (wijk)gemeente in Getsewoud, dan maakt zij, evenals de (wijk)gemeente van de Witte Kerk, deel uit van de Hervormde Gemeente te Nieuw-Vennep, en dus ook van de Protestantse Kerk in Nederland. Dat geeft een wijkgemeente (kerkordelijk) de vrijheid haar eigen identiteit te bepalen, maar ook de gebondenheid aan het beleid van de algemene kerkenraad, waar beide (wijk)kerkenraden deel van uitmaken. Dat maakt samenwerking noodzakelijk. Volgens het moderamen is de stuurgroep zich van deze bestuurlijke inbedding onvoldoende bewust.

Met deze –vooral schriftelijke- discussies constateren zowel de stuurgroep als het moderamen van de kerkenraad in een impasse terechtgekomen te zijn en besluiten op zoek te gaan naar een oplossing. Vandaar de titel van deze notitie: ‘Op een kruispunt aangekomen, hoe verder?’ “

Beide partijen geven aan dat er een impasse is. In het onderzoek is aan de betrokkenen ook gevraagd naar die impasse en zij zeiden het volgende:

Initiatiefnemers:

“CrossPoint wilde verder maar werd belemmerd door de kerkenraad. We waren teleurgesteld na overleggen met hen. De kerkenraad had niet echt een visie en gaf geen duidelijkheid bijvoorbeeld over doop en avondmaal. Daardoor zijn mensen die zich in wilde zetten voor CrossPoint naar andere kerken gegaan.”

“Het liep een beetje spaak in de communicatie, maar het was wel op een inhoudelijk punt, dat de Witte Kerk zei ‘twee brandpunten, een gemeente’ of zo iets, en wij zeiden dat het echt twee gemeenschappen zijn. Dat was een inhoudelijk punt en in de communicatie ging dat niet goed, en dat botste vrij heftig. Maar gelukkig was ds. Van Andel de juiste man op het juiste moment. Met een objectieve blik en deskundigheid heeft hij dat rapport toen geschreven.

Ik betwijfel wel of dat zo was, twee wijkgemeentes één gemeente, dat dat van tevoren zo op papier stond. En hoe vul je dat dan in, twee wijkgemeentes, heb je het dan over een kopie van de Witte Kerk? In CrossPoint was duidelijk niet het idee om er een kopie van de Witte Kerk van te maken. Dus verschillende verwachtingspatronen. En zo’n zinnetje is snel opgeschreven, maar besef je wel wat dat betekent, er lag geen goed fundament onder, geen goed onderzoek.”

Moderamenleden van destijds:

“Wat je dan ziet is dat die kerkenraad heeft dan nog steeds een idee van we gaan nog steeds vooruit, maar die zit toch aan de langzame kant, de mensen van de stuurgroep die zitten aan de snelle kant, die blijven trekken. Dat leidt natuurlijk ook tussen het moderamen en de stuurgroep regelmatig tot wat wrijvingen. (...) Grappige was iedere keer als we dat op een briefje schreven naar elkaar dan lijkt dat heel erg, op het moment dat we hier weer in dit zaaltje zaten en met elkaar erover praatten kwamen we er weer uit. Dus zo had je nooit een probleem, tenminste niet een echt probleem. Maar wat een beetje ontstond dat was dat dat soort dingen dat bleef maar een beetje zo doorgaan en er kwam eigenlijk niet een definitieve keus.”

“Dat had toch te maken met, je kunt nog zo mooi opschrijven ook in gesprekken weer van ‘zo gaan we de koers doen’. Maar er waren ook over het onuitgesprokene verwachtingen, gevoelens zeg maar, die ook tussendoor gaan. De angst dat CrossPoint los zou raken. Uitspreken dat je dingen samen doet, maar dan toch weer het op jouw manier willen doen. Geen goede communicatie naar mekaar toe.”

Om uit de impasse te komen is hulp gevraagd aan ds. Van Andel, hij was al bekend met de gemeente, na zijn emeritaat in 2005 is hij pastoraal werk gaan doen in de Witte Kerk. En hij had ook kennis van gemeentestichtingsprojecten, hij was betrokken bij ‘Amsterdam in beweging’, een partnerschap van kerken in groot-Amsterdam dat ernaar verlangde de stad in beweging te zien voor Jezus Christus. Zowel de stuurgroep als het moderamen hadden vertrouwen in ds. Van Andel, hij kon boven de partijen staan. Hij heeft met beide partijen gesprekken gehad en allerlei documenten bestudeerd. En toen heeft hij een notitie geschreven ‘Op een kruispunt aangekomen, hoe verder’, door veel mensen ‘het rapport van ds. Van Andel’ genoemd. Hij geeft een uitgebreide beschrijving van de geschiedenis van CrossPoint, een analyse van de ontwikkelingen en de impasse gevolgd door een conclusie. Naar aanleiding daarvan heeft hij 18 aanbevelingen op papier gezet “die een richting wijzen voor CrossPoint in de nabije en verdere toekomst, dus het kruispunt voorbij.” (Van Andel, 2009, p. 27)

Door zowel het moderamen als de stuurgroep werd het rapport positief ontvangen en de kerkenraad heeft het unaniem aangenomen. De aanbevelingen werden overgenomen, CrossPoint zou een zelfstandige wijkgemeente worden naast de wijkgemeente van de Witte Kerk, beide behorend tot de Hervormde gemeente Nieuw-Vennep/Burgerveen. Er was duidelijkheid en eenheid. Maar ook herkenning en erkenning. Ds. Van Andel heeft ook een verzoeningsavond georganiseerd voor de betrokkenen, deze avond heeft veel indruk gemaakt op de aanwezigen en opende de weg om weer samen verder te kunnen. Er werd een begeleidingscommissie aangesteld voor het begeleiden van de beleidsmatige kant, deze commissie heeft mandaat van de kerkenraad en bereidt ook veel voor de kerkenraad voor, zodat CrossPoint op de kerkenraadsvergaderingen minder tijd kost en er meer tijd is voor andere zaken die te maken hebben met het geestelijk leven van de gemeente.

Ondertussen had de PKN (landelijk) bekend gemaakt een aantal pioniersplekken te willen oprichten: nieuwe en experimentele vormen van gemeente-zijn vanuit de Protestantse Kerk in samenwerking met plaatselijke gemeenten. Pioniersplekken worden daar gesticht waar nog geen kerk is –zoals in Vinexlocaties- of daar waar de kerk verdwenen is. De PKN steunt deze plekken met begeleiding en

financiën. Nieuw-Vennep ging het gesprek aan met de PKN, zij wilden wel een pioniersplek worden. Maar volgens de PKN was Nieuw-Vennep geen pioniersplek omdat Crosspoint al jaren bezig was, het was niet iets wat nog volledig moest starten. Maar toen de PKN hoorde van de impasse die er geweest was en het rapport van ds. Van Andel gelezen had, werd Nieuw-Vennep ook een pioniersplek. Het proces dat in Nieuw-Vennep al had plaatsgevonden en de daarbij horende kinderziektes, daar zouden andere projecten vast ook mee te maken krijgen, die zouden kunnen leren van de situatie in Nieuw-Vennep. Het doel van CrossPoint als pioniersplek is een zelfstandige protestantse (hervormde) wijkgemeente te worden, verbonden met de Witte Kerk. De Protestantse Kerk stelt een fulltime predikant-pionier en een parttime netwerker/fondsenwerver beschikbaar voor een periode van drie jaar. De Witte Kerk en CrossPoint dragen zorg voor de exploitatiekosten van het project en het aanleveren van vrijwilligers.

Er werd een sollicitatieprocedure gestart en in november 2010 maakte ds. Koster bekend naar Nieuw-Vennep te willen komen. In april 2011 is hij begonnen met zijn werkzaamheden als predikant-pionier in Getsewoud.

Vanaf maart 2012 zijn er wekelijks samenkomsten. CrossPoint is nu een wijkgemeente in wording, de planning is dat zij medio 2014 een zelfstandige wijkgemeente is. Op dit moment worden er voor de Witte Kerk en CrossPoint meerjarenplannen gemaakt voor de jaren vanaf 2014. Er is binnen CrossPoint een structuur ontwikkeld met taakomschrijvingen en een procedure voor het benoemen van mensen. Ook wordt er een plaatselijke regeling ontworpen voor CrossPoint en daarmee voor andere pioniersplekken. De plaatselijke regelingen die er nu bestaan binnen de PKN zijn geschreven voor bestaande kerken waardoor kerkplantingen daar moeilijk mee uit de voeten kunnen. Daarom wordt er nu door de begeleidingscommissie, CrossPoint en de PKN gewerkt aan een nieuwe plaatselijke regeling. Er komt straks een algemene kerkenraad van de Hervormde Gemeente Nieuw-Vennep / Burgerveen, de twee wijkgemeentes hebben elk hun eigen kerkenraad. Daar worden nu voorbereidingen voor getroffen, zodat er in 2014 een kerkenraad is in CrossPoint en een algemene kerkenraad naast de al bestaande kerkenraad van de Witte Kerk.

5.3 Deelvraag 2 Wat waren destijds de intenties om te beginnen met samenkomsten in Getsewoud? In hoeverre is er toen gedacht aan effecten voor de Witte Kerk en de relatie tussen de Witte Kerk en CrossPoint?

Vraag 1 in het interview was *‘Wat waren destijds de intenties om te beginnen met samenkomsten in Getsewoud?’* Deze vraag is beantwoord door 17 mensen (inclusief initiatiefnemers van CrossPoint). 16 van hen gaven als antwoord dat het de intentie was om kerk te zijn in de wijk, in Getsewoud, naar de mensen toe gaan, “als de mensen niet naar ons toekomen, dan moeten wij naar hun toe”. De intentie van de initiatiefnemers was om kerk te zijn in de wijk, om daar aanwezig te zijn.

Initiatiefnemer:

“Ik dacht: we moeten kerk zijn in de wijk, voor de wijk, gewoon voor iedereen.”

Van de mensen van de Witte Kerk gaven 13 van de 14 mensen dit antwoord. Van hen noemden ook 5 mensen het organiseren van laagdrempelige/eigentijdse diensten als intentie en 4 personen zeiden dat de intentie (ook) was om een andersoortige gemeente op te kunnen richten, volgens één

mevrouw was dit enige reden voor het organiseren van samenkomsten in Getsewoud. Dominee van Andel noemt deze intentie ook, zowel in zijn rapport als in het interview.

Het grootste deel van de gemeenteleden van de Witte Kerk weet dat de intentie om kerk te zijn in de wijk ten grondslag lag aan het beginnen van de samenkomsten. Een opmerkelijk punt is toch wel dat het beginnen van een andersoortige gemeente ook door 4 personen wordt genoemd.

Een gedachte die in ieder geval speelde toen CrossPoint werd opgericht bij een gemeentelid:

“Wacht even, het lijkt bijna wel of ze daar gewoon lekker hun gang gaan en doen wat ze graag willen gaan doen maar waar dat in de gevestigde kerk te langzaam gaat.”

De belemmering van de gevestigde kerk brengt ook een ander gemeentelid naar voren:

“Zij vonden het te zwaar bij ons en wilden andere dingen inbrengen en toen zijn ze begonnen met CrossPoint”.

Iemand anders vraagt zich af:

“Of het hen echt ging om een missionaire gemeente of om ene meer evangelische gemeente binnen een traditioneel kader omdat ze dat niet konden bereiken in de Witte Kerk.”

Een andere vraag in het interview was: *‘In hoeverre is er van tevoren nagedacht over de effecten voor de Witte Kerk?’*

Van de 16 mensen denken maar liefst 12 dat er van tevoren niet is nagedacht over de effecten voor de Witte Kerk. 4 mensen denken dat er van tevoren wel is nagedacht over de effecten, maar 2 van hen zeggen dat er vooral over de negatieve effecten is nagedacht zoals leegloop van de kerk en angst en onrust in de gemeente.

Vraag 3 in het interview: *‘Op welke manier is er toen gedacht aan de relatie tussen de Witte kerk en CrossPoint?’*

Deze vraag is beantwoord door al de respondenten, achttien personen.

Vraag 3 (relatie Witte Kerk en CrossPoint)	
Moeder/dochter, elkaar loslaten, zussen	9
Niet over nagedacht, verschillende beelden, onuitgesproken verwachtingen	7
Concurrentie, wij-zij	7
Liefdevol, elkaar vast willen houden	6
CrossPoint als voorportaal/opstap naar de Witte Kerk	5
Weet ik niet	5
CrossPoint als activiteit, ‘los ding’	4

Volgens de helft van de mensen is er over de relatie tussen de Witte Kerk en CrossPoint nagedacht in de setting van een gezin, moeder en dochter of zussen. Wat hierbij ook ter sprake kwam was dat een moeder haar dochter moet leren loslaten, het verzelfstandigingsproces. Anderen zag dat proces als een verandering van die relatie, van moeder en dochter naar twee zussen.

Een grote groep van de respondenten (7 van de 18) heeft de mening dat er niet is nagedacht over de relatie tussen de Witte Kerk en CrossPoint of dat er verschillende beelden bestonden en onuitgesproken verwachtingen waren, zowel in de stuurgroep als in de kerkenraad.

Reacties van initiatiefnemers:

“Nou ja, het was gewoon een initiatief van een aantal gemeenteleden uit de Witte Kerk en die kwamen met toestemming van de Witte Kerk met een groepje samen in de Ark.”

“De stuurgroep en de kerkenraad zaten niet op één lijn.”

“Nee, daar is niet over nagedacht en dat was ook de klacht van de stuurgroep naar de kerkenraad, kom nou eens met visie!”

Mensen die bij de start van CrossPoint in het moderamen hebben gezeten zeggen ook dat er niet of te weinig is nagedacht over die relatie:

“Verschillende modellen kwamen daar naar voren en dat was ook wel een verschil tussen de stuurgroep en de kerkenraad, met name het moderamen”.

Vanuit zowel de stuurgroep als het moderamen komt dus het geluid dat er niet goed is nagedacht over de relatie tussen de Witte Kerk en CrossPoint. De helft van de mensen geeft onder andere als antwoord dat de relatie werd gezien als een moeder/dochter relatie, deze zienswijze is later in het proces geïntroduceerd en voorgehouden aan de gemeente.

CrossPoint werd ook gezien als concurrentie van de Witte Kerk:

“Zo meteen lopen ze hier allemaal weg en dan gaan ze daar naartoe”.

Er werd ook gedacht in ‘wij’ en ‘zij’, de kerkenraad probeert dit wel te voorkomen, maar ook de kerkenraadsleden die zijn geïnterviewd spreken over ‘wij’ en ‘zij’. In het onderzoek is er ook een scheiding gemaakt tussen de Witte Kerk en CrossPoint, in de praktijk zijn het twee groepen, dan komt het praten in wij-zij al snel voor.

6 respondenten hebben genoemd dat de Witte Kerk en CrossPoint liefdevol met elkaar om willen gaan, samen blijven en elkaar vasthouden, “niet krampachtig, maar wel samen verder”. Het ‘loslaten’ is het elkaar ruimte kunnen geven, de dochter eigen keuzes laten maken en het ‘elkaar vasthouden’ is samen verder willen, niet uit elkaar gaan, er blijft een band tussen de Witte Kerk en CrossPoint.

CrossPoint is ook gezien als een opstap naar de Witte kerk, een moderamenlid van destijds over hoe er in het begin gedacht werd:

“Het zou mooi zijn als we daar het eerste contact met mensen kunnen leggen, als een soort voorpost van, een opstap naar de Witte Kerk. Om met Paulus te zeggen, dan krijgen ze daar de melk en de vaste spijs kunnen ze dan hier krijgen.”

“CrossPoint wordt gebruikt als opstap naar de Witte Kerk. (...) Uiteindelijk kwamen we al wel na een paar jaar erachter dat dat niet handig was en dat het ook zo niet werkte”

De kerkenraad van de Witte Kerk kwam er na een paar achter dat CrossPoint als een opstap naar de Witte Kerk niet werkte. De initiatiefnemers ervaren een lange nasleep van de gedachte van CrossPoint als opstap.

Initiatiefnemer:

“De kerkenraad zag de nieuwe activiteiten in Getsewoud als een opstap naar / voorportaal van de Witte Kerk. Tot ongeveer 2008 heeft de gedachte van CrossPoint als voorportaal ons achtervolgd, daar hebben we tegen moeten vechten.”

CrossPoint werd ook gezien als één van de vele activiteiten van de Witte Kerk.

Initiatiefnemer:

“CrossPoint werd gezien als een evangelisatieactiviteit, daar kon toch niemand tegen zijn?”

Gemeentelid:

“Het is een hele grote fout geweest dat het als los dingetje is gezien, van we gaan daar ook wat doen.”

In een gesprek van de stuurgroep met Hans Esbach van het Evangelisch Werkverband in 2002 is de term moeder- en dochtergemeente al eens gebruikt, het Evangelisch Werkverband daagde bestaande kerken uit om een dochtergemeente te starten. Maar het beeld van moeder en dochter leefde toen nog niet echt alhoewel het in 2007 wel in besluitvorming is terug te vinden. In een besluit dat genomen is door de kerkenraad op 13 februari 2007 staat:

"... in de komende jaren CrossPoint uitbouwen tot een volwaardige kerkelijke dochter- of wijkgemeente binnen de PK, zodat een missionaire gemeenschap kan ontstaan waarbinnen onderlinge betrokkenheid is en groeit."

Ds. Van Andel heeft de metafoor van moeder en dochter geïntroduceerd in de gemeente als het ging over de relatie tussen de Witte Kerk en CrossPoint. Met deze vergelijking kon aan de gemeenteleden in de Witte Kerk duidelijk gemaakt worden dat CrossPoint de zorg van de moeder, van de Witte Kerk nodig had en dat je een dochter ook moet loslaten in die zin dat zij haar eigen dingen doet, ook al ben je het daar soms niet altijd mee eens, maar je blijft voor haar zorgen.

Ondanks de strijd die er geweest zijn is er ook altijd een band van liefde geweest, dit werd door zowel initiatiefnemers als kerkenraadsleden benoemd. De Witte Kerk en CrossPoint wilden samen verder blijven gaan, ze wilden niet scheuren. Dat men in een impasse hulp zoekt om er weer samen uit te komen laat dit zien. Eén van de partijen had ook kunnen zeggen: “Zoek het maar uit, wij gaan onze eigen weg!” Maar dat is niet gebeurd, ze hebben elkaar vastgehouden en straks vormen de Witte Kerk en CrossPoint samen de Hervormde gemeente Nieuw-Vennep / Burgerveen.

5.4 Deelvraag 3: In hoeverre hebben gemeenteleden van de Witte Kerk effecten gezien in hun eigen gemeente van het planten van CrossPoint? En deelvraag 4: Welke onvermoede effecten zijn er geweest voor de Witte Kerk, zowel positief als negatief?

Vraag 5 van het interview was: *Wat heeft u, gemeentelid van de Witte kerk, als effecten gezien in uw eigen gemeente van het planten van CrossPoint?* En vraag 6: *Welke onvermoede effecten zijn er geweest voor de Witte kerk, zowel positief als negatief?*

Omdat meerdere effecten bij zowel vraag 5 als vraag 6 voorbij kwamen in de interviews, worden de resultaten hiervan in één paragraaf getoond, want een onvermoed effect is ook een effect.

Vraag 5 en 6 (effecten in de Witte Kerk)	
Meer ruimte voor andere vormen in de eredienst door invloed van CP, wisselwerking tussen CP en WK	16
Missionair bewustzijn	16
Financieel	14
Onrust, invloed op de eenheid	13
Strijd, impasse, weerstand	11
Gemeenteleden gaan naar CrossPoint, het is leger in de kerk	10
CP zet aan het denken (over doop en avondmaal en bestaande regels in de kerk)	9
Angst	8
Gemeenteleden zijn anders over CP gaan denken, waren eerst negatief nu positief	5
Waar hoor ik bij? Keuze maken	4
Wie hoort waar bij?	3
Project kost tijd	3
Andere gemeenteleden worden actief in de kerk	3

Meer ruimte voor andere vormen in de eredienst door invloed van CrossPoint, wisselwerking tussen CrossPoint en de Witte Kerk

Sinds november 2012 is er elke ochtenddienst in de Witte Kerk een combo en worden er in de eredienst twee liederen gezongen onder begeleiding van een combo. Dit zijn liederen, die niet in het Liedboek voor de Kerken staan en beter te zingen en te begeleiden zijn door een combo (denk aan Opwekking, Psalmen voor Nu, Youth For Christ, Psalm-project en Evangelische Liedbundel). Dit is als experiment gestart en op 7 mei 2013 heeft de kerkenraad besloten om het ‘experiment’ om te zetten in een vast onderdeel van de ochtenddienst. Voorheen was het zo dat er voor het begin van de eredienst een lied werd gezongen uit de Evangelische Liedbundel of soms uit Opwekking, begeleid door het orgel. En in bijzondere diensten, zoals doopdiensten en Kerst en Pasen, werden er in de dienst ook wel eens opwekkingsliederen gezongen en soms begeleid door een combo. Er was dus eerder een sporadisch gebruik van het combo en dat heeft nu een vaste plaats gekregen in de eredienst. Met ‘meer ruimte voor andere vormen in de eredienst’ wordt die overgang bedoeld. Elf respondenten noemden dit als een effect van het planten van CrossPoint.

“Er zijn nu in de Witte Kerk 4 bands, elke dienst worden er twee opwekkingsliederen gezongen. Dat is echt een wonder, God is zo aan het werk! God geeft nieuwe musici, zowel CrossPoint als de Witte Kerk groeien, het heeft voor allebei een positieve uitwerking gehad.”

“Wat dat aangaat ben ik heel erg blij met de veranderingen die door de komst van CP wakker geschud zijn in de Witte Kerk, dat je ook niet alleen op psalmen en gezangen kunt leven, ook Joh. de Heer, Zingende Gezegend, Opwekking, zo’n mix daarvan geeft een voldaner gevoel als je in de kerk zit.”

Omdat het zo vaak genoemd werd is er bij andere respondenten specifiek gevraagd of zij dachten dat CrossPoint invloed op heeft gehad op het feit dat er nu meer ruimte voor andere vormen in de eredienst is in de Witte Kerk. Twee mensen dachten dat vooral de tijd en het feit dat de gemeente van zingen houdt meespeelde met deze ontwikkeling en CrossPoint niet, en twee personen vonden het moeilijk om te beoordelen of CrossPoint wel of niet invloed heeft gehad en wat die invloed dan zou zijn. Er waren ook respondenten die de vraag eerst negatief beantwoordden, maar even later zeiden dat er “natuurlijk grensverkeer over en weer is” en “er zal zeker een wisselwerking zijn”.

Dit is één van de meeste zichtbare effecten, omdat het elke week in de dienst aanwezig is. Tegelijk is het heel lastig om aan te geven wat de invloed van het planten van CrossPoint precies is geweest op deze ontwikkeling. Deze ontwikkeling heeft tijd nodig gehad, ruim 9 jaar na de eerste samenkomst van CrossPoint met muziekteam en vooral opwekking is er in de Witte Kerk begonnen met dit experiment.

Door de samenkomsten van CrossPoint konden gemeenteleden van de Witte Kerk en kerkenraadsleden zien dat een andere vorm van de dienst geen afbreuk hoeft te doen aan de inhoud.

“We zingen nu opwekking met een combo, dat zijn allemaal dingen die tijd nodig hebben. Je wilt de tegenstanders en oudere mensen niet voor het hoofd stoten en wegjagen natuurlijk.”

“Ik bedoel er gebeuren nu dingen in de Witte Kerk met regelmatig een andere vorm van muziekbegeleiding en zangbegeleiding waarbij de jongeren muziek mogen maken. Er zijn Xperience diensten, vroeger jeugddiensten, waarbij wel een aantal mensen wegblijven, maar het was tien, vijftien jaar geleden ondenkbaar dat dat soort ruimte er was. Want de mensen die heel erg aan de traditie hechtten, die hadden het gewoon voor het zeggen. En men vond het moeilijk, en nog wel een heleboel mensen, dat wanneer je aan de vorm van de diensten peult, ja maak nou eens het onderscheid, als je de vorm verandert is dan ook de inhoud niet heel kwetsbaar geworden. En heel veel mensen hebben denk ik de angst dat als de vormen wat moderner zijn, dat dan de inhoud ook op een hellend vlak zich begeeft. ‘Ja kijk maar naar de gereformeerde kerk vroeger, daar is dat ook allemaal zo gegaan.’ Maar er zit ook altijd een ouderling en of diaken bij CrossPoint, zij zagen daar dat een andere vorm niet hoeft af te doen aan de inhoud. Doordat zij dat zagen, konden ze het ook in de Witte Kerk toestaan.”

Missionair bewustzijn

Eén van de topics waar in het interview naar gevraagd werd, was ‘missionaire ontwikkeling’. Is door het planten van CrossPoint het missionaire bewustzijn in de Witte Kerk gegroeid? 12 respondenten beantwoordden deze vraag positief. Volgens hen uitte die groei zich vooral in het nadenken over missionair zijn. Door de planting van CrossPoint is de Witte Kerk ook over zichzelf gaan nadenken.

Huidig kerkenraadslid:

“Een effect is dat je misschien toch, doordat je, nou ja ik wil niet zeggen concurrent, dat je toch misschien alerter bent als WK. Dat je meer naar je eigen identiteit ook gaat kijken en minder achterover kan leunen. En dat vind ik op zich wel positief. Dat je denkt van als je gewoon binnen je eigen kerkje, je bent een beetje knus, ben je aan het doorkabbelen en je krijgt toch een pseudo-concurrent naast je, die ook aan jouw mensen trekt. Dus dat zet ook jou aan het denken van hé die trekken die mensen wel, dat dat jou ook alert maakt van hé ik moet ook gaan nadenken over mijn kerk-zijn, over mijn identiteit, hoe wij de dienst inrichten en invullen. En je kan negatief denken van ja dan moeten we wat veranderen, maar je kan ook zeggen van misschien is het ook positief in de zin van een soort positieve concurrentie, dat je dus elkaar scherp houdt. Een onbedoeld neveneffect. (...) Het geeft heel veel effecten, we zijn gaan nadenken over doop, de manier van dopen, heel veel dingen die in de Witte Kerk eigenlijk al uitgemaakte zaken zijn, daar wordt weer over nagedacht. Dus doordat CrossPoint erover na gaat denken word jij ook gedwongen in de Witte Kerk daarover na te denken. (...) Alle secties zijn gaan nadenken: wat is het missionaire element van mijn sectie?”

In de kerkenraad en in de secties zijn ze gaan nadenken over missionair zijn, kerkenraadsleden zeggen dat dat ook is aangewakkerd door CrossPoint. De meeste gemeenteleden merken wel dat het missionaire bewustzijn in de Witte Kerk is gegroeid, ze horen het ook terug in de prediking. Maar sommige gemeenteleden hebben dit helemaal niet opgemerkt. En anderen denken dat het missionair bewustzijn wel is gegroeid, maar ze zien daar weinig effecten van in de gemeente.

Gemeenteleden:

“Het missionair bewustzijn is zeker gegroeid!”

“Missionair, wat is dat eigenlijk? Hoe kunnen we missionair zijn? Het is natuurlijk net zo hard een opdracht voor ons.”

“Ja, dat proberen ze wel, alleen anders denk ik. En ik denk ook dat we tot de conclusie zijn gekomen dat het meer een houding en besef is van onszelf. Hoe sta jij in het dagelijks leven? En hoe laat je het in je leven eruit zien dat je christen bent. Niet zozeer in allerlei activiteiten schieten.”

“Het missionair bewustzijn is niet gegroeid, dat kan ik niet merken. Wij zijn missionair in Getsewoud, God zegent wat wij daar hebben gedaan. Het missionair zijn richt zich vooral op Getsewoud en CrossPoint.”

“Volgens mij zijn ze wel meer gaan nadenken over missionair zijn, omdat ik weet dat de dominee, Kees van de Berg, tijdens zijn studieverlof een paar jaar geleden daar vooral zijn studieverlof aan heeft gewijd. Dus in die zin weet ik wel dat er nu meer aandacht voor is, maar als ik nu zo heel eerlijk moet zeggen of ik daar nu effecten van zie in de dagelijks activiteiten dan vind ik van niet. En dan vind ik dat er nog veel te weinig gebeurt. Ik heb het gevoel dat, ik weet niet of het echt zo is, maar dat men soms denkt dat CrossPoint die taak wel op zich neemt van missionaire gemeente en dat er bij ons gewoon niet zo heel veel aandacht voor is. Omdat CrossPoint de missionaire gemeente is en wij de traditionele

moedergemeente. Terwijl ik vind dat de Witte Kerk die taak net zo goed op zich moet nemen, evenveel als CrossPoint maar dan in het oude dorp, dus daar probeer ik me ook altijd wel hard voor te maken.”

“Ik weet dat de dominee daar zijn studieverlof aan heeft gewijd, dat was missionair gericht. Ik zie daar nog niet zoveel van terug.”

Strijd, impasse, weerstand

Naast dat de initiatiefnemers en moderamenleden spraken over een strijd tussen de stuurgroep en het moderamen, hebben ook 5 van de 10 geïnterviewde gemeenteleden dit genoemd. Ook voor de gemeenteleden was er dus een strijd merkbaar. Niemand wilde dat dit een effect zou zijn van de ontwikkeling van CrossPoint, maar het was er helaas wel. Verschillende vertrekpunten en verwachtingen en een niet altijd optimale communicatie tussen de stuurgroep en het moderamen hebben meegespeeld in het ontstaan van de strijd en uiteindelijk de impasse (zie ook het antwoord op deelvraag 1, paragraaf 5.2.).

Deze strijd had ook te maken met weerstand van gemeenteleden en kerkenraadsleden van de Witte Kerk. Zij waren bang dat de jonge mensen weg zouden trekken uit de Witte Kerk naar CrossPoint of ze waren bang dat er evangelische diensten werden gehouden onder de paraplu van de Witte Kerk. Sommige gemeenteleden waren er echt van overtuigd dat er onbijbelse dingen gebeurden in CrossPoint, anderen maakten zich ernstig zorgen over de toekomst van de Witte Kerk. Een aantal gemeenteleden en kerkenraadsleden vonden het niet nodig dat er in Getsewoud diensten werden gehouden met als argument ‘De kerkdeuren van de Witte Kerk staan altijd open, wie wil komen is vrij om te komen, moeten we daar nog extra energie in steken?’

Strijd wordt genoemd als een effect waar rekening mee gehouden moet worden.

“Waar vernieuwing is, daar is strijd gaande.”

“Zonder strijd is er geen overwinning.”

Onrust, invloed op de eenheid

Die strijd en weerstand in de Witte Kerk veroorzaakte onrust en verdeeldheid. Er was een groep voor en een groep tegen CrossPoint, en het overgrote deel van de gemeente zweefde daar een beetje tussen in. Ondertussen gingen er allerlei verhalen en praatjes de ronde, veel mensen hadden een mening over de samenkomsten van CrossPoint zonder dat ze er ooit geweest waren. Hierin is ook te zien dat de communicatie van de kerkenraad naar de gemeente niet altijd goed was.

“Op een gegeven moment toen hadden ze (*de kerkenraad SB*) dus wel zoiets van, er komen heel veel mensen die hebben toch een beetje een rotgevoel erover. We betalen wel met z’n allen, maar waar is het antwoord en waar doen we het voor? En toen hadden ze zoiets, we moeten ons bezinnen en het meer open gooien. Maar ja, ik denk dat het dan niet meer meevalt om het open te gooien omdat er dan al mensen met verkeerde gedachten zitten en dat valt niet mee om dat weer terug te draaien. Als je eenmaal scheef begint...”

“Die eenheid die dreigde echt in gevaar te komen, wij-zij denken heel sterk, van beide kanten. De Witte Kerk vond CrossPoint dus maar verdacht en veel te vernieuwend en veel te hard lopen. En vanuit CrossPoint was er heel veel achterdocht naar de WK en omdat er weinig gecommuniceerd werd, ja we hadden één iemand die in de kerkenraad zat en bij ons in de stuurgroep zat en dat was eigenlijk het enige contact dat er was.”

Tien respondenten vinden dat de komst van CrossPoint invloed heeft gehad op de eenheid in de Witte Kerk, maar drie respondenten konden dit niet echt merken of vonden juist dat eenheid erg groot is. Je zou ook kunnen zeggen, de eenheid heeft de verdeeldheid in de gemeente overleefd, want er is zeker verdeeldheid geweest.

“Wat we gemerkt hebben is dat die eenheid heel erg groot is, veel groter dan we misschien dachten.”

Gemeenteleden gaan naar CrossPoint, het is leger in de kerk

“Je ziet dat mensen die trouw naar de Witte Kerk gingen nu volledig op CrossPoint zijn gericht en niet meer in de Witte Kerk komen.”

Dit effect is voor sommige mensen slechts een logisch gevolg van het planten van CrossPoint, maar voor anderen gemeenteleden is dit effect erg ingrijpend en zien zij dit ook als het belangrijkste effect van het planten van CrossPoint.

“Ik ben misschien niet iemand die heel erg enthousiast erover is, omdat ik vooral heb gezien dat er heel veel mensen en gezinnen zijn weggegaan uit de WK die zich dus hebben aangesloten bij CP. Dus ik zie vooral dat de kerk leger is geworden, ik zie niet zozeer veel nieuwe gezichten in de kerk. Ik vind juist dat er best wel een tweedeling is ontstaan tussen de WK en CP. Bijvoorbeeld ook dat de WK zich wel heel erg betrokken voelt bij CP, maar CP niet erg betrokken bij de WK. Dus het grootste effect dat ik heb gezien is vooral dat er mensen weg zijn gegaan.”

“Mensen van mijn generatie gingen weg, persoonlijk heb ik het echt wel heel moeilijk gehad.”

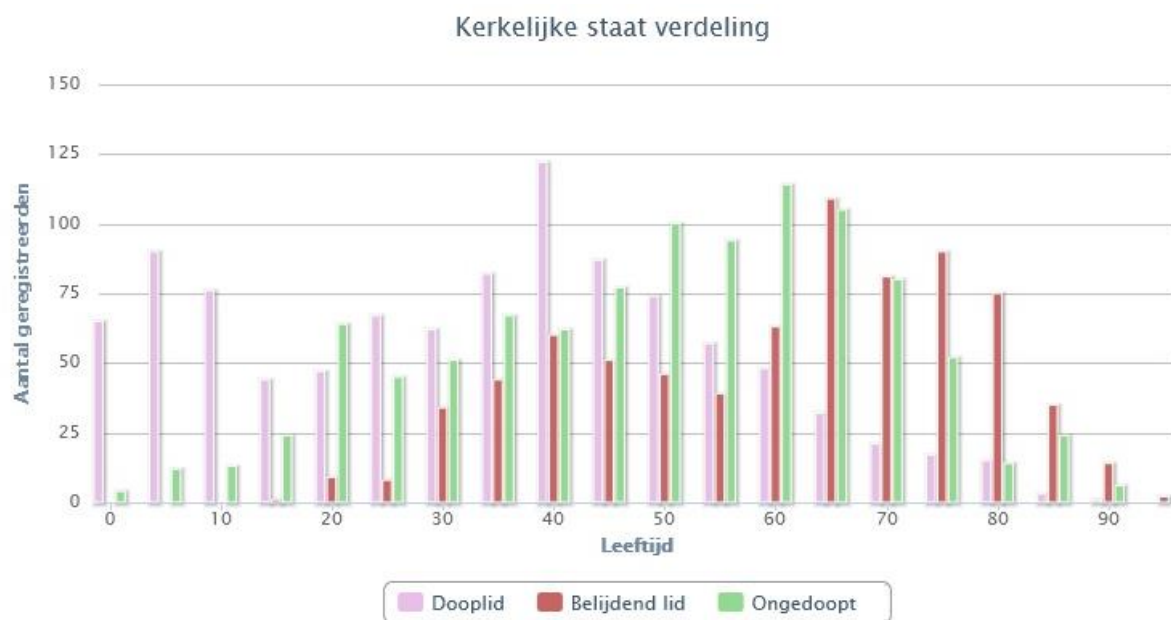
“Er gingen generatiegenoten en andere actieve mensen naar CrossPoint. Dat is jammer want dat is toch gewoon de nieuwe generatie die de kerk moet bouwen en die zitten nu bij een andere gemeente. (...)De ouderen waren er wat meer, maar er zat wel een bepaalde lijn in die klopte, dat is nu uit elkaar gevallen dus zie je wat minder snel het begrip wat een middengeneratie makkelijker kan brengen bij ouderen en bij jongeren dan nu het geval is. Nu heb je wat jongeren en vooral heel veel ouderen. Dus ik denk dat daarin de eenheid in de WK wel minder is, die verbinding tussen de generaties. De middengroep kan de link niet leggen en de uitleg van een oudere of jongere kan samenvatten, dan is dat lastig, dan heb je zo'n kloof dat je elkaar niet meer begrijpt.”

In het begin waren de samenkomsten in Getsewoud eens in de drie weken. Vanuit de Witte Kerk gingen initiatiefnemers, vrijwilligers en mensen die het initiatief wilden steunen met hun aanwezigheid naar de samenkomsten. Op die zondagen was het dus leger in de Witte Kerk. Toen de frequentie van de diensten in CrossPoint omhoog ging van tweewekelijks naar wekelijks, kwamen de mensen die naar CrossPoint gingen nog maar heel weinig in de Witte Kerk. Deze mensen, hun positieve geloof, enthousiasme en werk in de kerk worden gemist.

Het is leger in de kerk, maar het is niet zo dat de Witte Kerk is leeggestroomd en dat alle jongeren en jonge gezinnen naar de CrossPoint zijn gegaan. Die angst is geen werkelijkheid geworden. En het is ook niet zo dat er nu een generatie zou missen in de Witte Kerk, zoals door sommige respondenten werd gezegd. De grafieken op de volgende pagina laten dat zien.

In de grafiek van de Witte Kerk is wel vergrijzing te zien, maar het is niet zo dat er bijna geen twintigers, dertigers en veertigers meer zijn. Dit is nog een aanzienlijke groep en er zijn ook nog veel jonge kinderen in de Witte Kerk. Er zijn wel relatief weinig twintigers die belijdenis hebben gedaan. De grafiek van CrossPoint laat zien dat de gemeenschap voornamelijk bestaat uit jonge gezinnen. Er zijn relatief weinig belijdende leden in CrossPoint.

Geregistreerde leden Witte Kerk⁵⁴

⁵⁴ Hervormde Gemeente Nieuw-Vennep / Burgerveen, (z.d.), De Hervormde Gemeente in grafieken. Geraadpleegd op 15 mei 2013, van <http://www.wittekerk.nl/pages/even-voorstellen/statistieken.php>

Er zijn dus gemeenteleden van de Witte Kerk naar CrossPoint gegaan, dit waren meestal ook erg actieve gemeenteleden en positieve christenen, zij worden gemist in de Witte Kerk. Dit effect heeft ook weer twee andere effecten gehad in de Witte Kerk, namelijk:

Wie hoort waarbij?

Mensen misten op zondag gezichten in de kerk, maar als er iemand gemist werd, was niet bekend of diegene naar CrossPoint was of gewoon wilde uitslapen op zondagochtend of misschien ziek was. En het is voor gemeenteleden ook nog niet duidelijk welke gemeenteleden bij de Witte Kerk ingeschreven staan en welke bij CrossPoint.

“Wie zijn nou onze gemeenteleden en wie zijn niet meer onze gemeenteleden? Maar daar hoor je niks over.”

“Wie is er ingeschreven lid en wie kan je dus vragen voor een verantwoordelijke taak binnen de gemeente?”

Andere gemeenteleden worden actief in de kerk

Een tweede effect van het feit dat er mensen van de Witte Kerk naar CrossPoint zijn gegaan is dat er een gat ontstond in de groep actieve mensen in de kerk die bijvoorbeeld kinderwerk deden of muziek maakten in de kerk. En dat gat is uiteindelijk weer opgevuld met andere gemeenteleden uit de Witte Kerk.

“En wat ik ook wel merk, is dat de gemeenteleden die in de Witte Kerk bleven, even weer opnieuw gerangschikt moesten worden, hey, wie neemt dat plekje in? Wie staat op om wat

⁵⁵ Zie 11

te gaan doen. Er is toch wel een hele grote groep, echt actieve gemeenteleden die zich in gingen zetten voor CrossPoint op allerlei gebied met kinderwerk, qua muziketeams, iedereen met een muziekinstrument kon z'n hart ophalen in een muziekteam. Ja, maar wij hebben hier ook muzikanten nodig, wij willen ook zo graag een muziekteam. En dat is wel weer verrassend denk ik, dat er toch weer mensen op gaan staan, waarvan je het niet verwacht had, waarvan je denkt, hey, wat leuk, die kan dat ook. Het heeft wel degelijk een frisse wind erdoor heen laten waaien. Terwijl ik in het begin wel een beetje angstig was, van oh, worden wij nou zo'n grijze muizengemeente ofzo. Dan denk ik: nee, het gaat gewoon toch wel weer door."

"Mensen die anders misschien meer op de achtergrond zouden blijven, die hebben nu de ruimte gekregen om zich te ontplooiën. (...) En ik vind het heel erg mooi om te zien dat er zoveel enthousiaste mensen zijn waar je het eigenlijk niet zo van had verwacht die nu meedraaien in een muziekteam."

CrossPoint zet aan het denken (over doop en avondmaal en bestaande regels in de kerk)

Doordat CrossPoint op een pionierende manier kerk wil zijn, neemt zij niet zomaar alle regels en tradities van de bestaande kerk over. Hierdoor wordt de Witte Kerk ook aan het denken gezet over die bestaande regels en tradities alleen al om het feit dat CrossPoint voor veel dingen toestemming moet vragen aan de kerkenraad. Zo waren er mensen in CrossPoint die hun kind wilden laten opdragen, de kerkenraad heeft toen besloten dat het kind de kindzegen mee mag krijgen in een dienst. In CrossPoint wilden ze graag avondmaal vieren, maar het is nog geen zelfstandige gemeente, mag daar dan avondmaal gevierd worden? En mogen daar ook kinderen aan? Met zulk soort vragen wordt de Witte Kerk geconfronteerd en daar zullen zij over na moeten denken om een antwoord te kunnen geven.

"Ik denk dat je ook een beetje bij de les gehouden wordt als gemeente."

"Wij hebben hier regels met elkaar afgesproken, als je een missionaire gemeente wil oprichten moet je daar wel een beetje soepel mee omgaan."

Angst

Wat ook een effect van het planten van CrossPoint is geweest is dat er vooral in de beginperiode veel angst was in de Witte Kerk. Mensen waren bang dat alle jongeren en jonge gezinnen naar CrossPoint zouden vertrekken en dat er in de Witte Kerk alleen grijze koppen over zouden blijven en dat dat het einde van de Witte Kerk zou betekenen. Of mensen waren bang dat er in Getsewoud één of ander evangelisch clubje zou beginnen onder de verantwoordelijkheid van de Witte Kerk. Deze angst zorgde ook voor weerstand tegen CrossPoint vanuit de gemeente.

Financieel

Eén van topics was het financiële effect. Bijna iedereen wist wel dat CrossPoint geld kost, maar meer weten de meeste gemeenteleden ook niet, de financiële effecten zijn voor hun onduidelijk.

“Het is niet altijd allemaal even duidelijk, de kerkbalans daar heb ik nog een paar vragen over gesteld, ze wilden er niet helemaal voor uit komen wat de werkelijke kosten zijn en de financiële administratie is ook niet dusdanig dat het heel makkelijk overzichtelijk te maken is wat alle kosten zijn.”

“Ik weet daar te weinig van af, dat komt niet echt bij de gewone gemeenteleden terecht.”

Gemeenteleden vinden het ook spannend hoe het financieel zal gaan de komende jaren en sommigen maken zich daar ook zorgen over.

Het planten van CrossPoint heeft financiële effecten met zich meegebracht. In het begin waren de kosten van CrossPoint nog niet zo hoog, de kosten bestonden vooral uit de huur van de locatie en vergoeding voor de sprekers. Een professionele kracht is natuurlijk een grote kostenpost, maar wel erg wenselijk om CrossPoint te vormen, laten groeien en vrijwilligers aan te sturen.

Op dit moment hebben CrossPoint en de Witte Kerk nog één en dezelfde portemonnee, alle inkomsten en uitgaven gaan via de Hervormde Gemeente Nieuw-Vennep / Burgerveen.

CrossPoint is door de PKN is aangewezen als Pioniersplek, daardoor kon de PKN zorgen voor een flinke bijdrage in de eerste drie jaren van dit pionier zijn. Van die driejaarsperiode zijn nu twee jaren voorbij. De bijdrage van de PKN houdt o.a. in dat ds. Taco Koster in dienst is van de PKN; de salariskosten hoeft de Hervormde Gemeente Nieuw-Vennep / Burgerveen niet te dragen. Wel betaalt de Hervormde Gemeente de kosten van huisvesting ('vergoeding wegens het gemis van een pastorie') plus de onkosten die direct samenhangen met het werk (km-vergoedingen, studiekosten etc.). Bij elkaar is dit ongeveer € 12.000 per jaar gedurende die drie jaren.

De Hervormde Gemeente heeft, mede door het bovenstaande, een jaarlijks tekort. In de komende jaren verwachten ze in de Witte Kerk dat de financiële situatie als gevolg van vergrijzing en economische achteruitgang langzaam iets slechter zal worden. Daarbij is van belang dat er geen grote bezittingen of beleggingen zijn. De begroting moet dus in beginsel sluitend worden gemaakt.

De inkomsten van Crosspoint vertonen een stijgende lijn, maar dat gaat langzaam. Bovendien gaat een deel van die groei ten koste van de Witte Kerk; de gemeente is immers in twee delen gesplitst. Bij de Witte Kerk moet men daarom maatregelen nemen om de verwachte achteruitgang om te buigen in een vooruitgang, en/of bezuinigingen toepassen. Gemeenteleden zullen merken dat er meer van hen wordt verlangd en/of dat er bezuinigd moet worden.

Op dit moment zijn Crosspoint en de Witte Kerk beide bezig een meerjarenbegroting op te stellen. In overleg met de PKN zal binnenkort beslist worden of er kan worden voortgegaan op de ingeslagen weg, er wordt gehoopt op een verlengde bijdrage van de PKN.

Gemeenteleden zijn anders over CrossPoint gaan denken, waren eerst negatief nu positief

Het is verassend om te zien dat gemeenteleden die eerst weerstand hadden of bang waren voor de gevolgen van CrossPoint, nu positief zijn over CrossPoint.

De dominee zegt hierover:

“En ik geloof ook wel dat de groep die heel kritisch is op CrossPoint en ook de onrust wel minder is geworden. Er zijn wel gemeenteleden die in het begin wel gereserveerd er naar keken, die zorgen hadden, die angst hadden, ook vanuit de geschiedenis maar toen ze zagen

van nou het is toch bijzonder dat de mensen uit de wijk er komen en dat ze elkaar vast willen houden, die Witte Kerk en CrossPoint door wat crisismomenten heen, door het rapport van Van Andel. In een tijd waarin meer kerken worden gesloten dan worden gebouwd is het toch ook wel heel bijzonder dat er een gemeente ontstaat. Dat er een dochter, een zuster is. Dus soms even mensen het weer in een bepaald perspectief laten zien kan ook helpen. Dus de echt kritische mensen die het gewoon helemaal niets vinden, die zijn er altijd nog, maar het is een kleinere groep, is mijn stellige overtuiging.”

Ds Van Andel, bezoekt ook ouderen in de gemeente:

“Ik kom het echt heel vaak tegen dat oudere mensen zeggen, van wie ik denk die kan er best wel eens wat moeite mee hebben: ‘wat mooi he wat daar gebeurt, het is toch fantastisch en wat een mensen!’ Dus echt een verandering in de *mood*.”

Een gemeentelid heeft deze verandering ook opgemerkt:

“Ik heb wel het idee, natuurlijk, er zijn altijd mensen die teleurgesteld zijn of niet helemaal eens zijn met zoals het is gegaan, maar dat CrossPoint inmiddels volledig geaccepteerd is door mensen. Ja, dat idee heb ik wel, dat ze het wel een warm hart toedragen.”

Waar hoor ik bij? Keuze maken

Een effect wat misschien niet zo snel bedacht zal worden is dat mensen niet zo goed meer weten waar ze bij horen of waar ze bij willen horen. Ook vonden gemeenteleden het lastig om een keuze te maken tussen CrossPoint en de Witte Kerk toen dat aan hen werd gevraagd in een brief van de kerkenraad.

“Ook een nadeel was: ik wist niet meer waar ik bij hoorde. Ik moest vorig jaar kiezen en toen dacht ik wat moet ik nou? Ik hou van opwekking, maar het orgel is ook mooi. Ik ben lid van de Witte Kerk, maar ik ga eens in de twee, drie weken ook naar CrossPoint. Gelukkig kijken mensen mij daar niet op aan. We voelen elkaar toch één, want het is van de Witte Kerk uitgegaan.”

Project kost tijd

Een ander effect is de tijd en aandacht die het project in beslag heeft genomen.

Moderamenlid van destijds:

“Wat wel gespeeld heeft in het proces is dat het wel heel veel tijd heeft gevergd. En dat betekent dat je dus eigenlijk je eigen gemeente toch een beetje verwaarloost als kerkenraad. Het is niet zo erg hoor, het is niet echt verwaarlozen, maar een klein beetje kan je dat wel zo zien. Want een groot gedeelte van de vergadertijd die we die jaren hebben gehad ging op aan CrossPoint.”

6 Conclusies en aanbevelingen

De hoofdvraag van het onderzoek was:

Wat zijn de effecten van het planten van CrossPoint voor de Witte Kerk?

De deelvragen:

1. Hoe is het proces van kerkplanting gegaan?
2. Wat waren destijds de intenties om te beginnen met samenkomsten in Getsewoud? In hoeverre is er toen gedacht aan effecten voor de Witte Kerk en de relatie tussen de Witte Kerk en CrossPoint?
3. In hoeverre hebben gemeenteleden van de Witte Kerk effecten gezien in hun eigen gemeente van het planten van CrossPoint?
4. Welke onvermoede effecten zijn er geweest voor de Witte Kerk, zowel positief als negatief?

En de doelstelling was:

- Een kwalitatieve verkenning, analyse en interpretatie van de effecten van het planten van CrossPoint voor de Witte Kerk.
- Een set van aanbevelingen voor de plantende gemeente, op basis waarvan gemeenten gefundeerde (positieve en/of negatieve) besluiten kunnen nemen tot kerkplanting.

In dit hoofdstuk worden de resultaten van het onderzoek besproken om tot conclusies te komen en zullen er aanbevelingen worden gegeven voor de Witte Kerk en kerken die willen nadenken over het planten van een gemeente. De conclusies zijn gebaseerd op literatuurstudie, documentanalyse en interviews.

6.1 Proces van kerkplanting (deelvraag 1)

Door de bouw van de nieuwbouwwijk Getsewoud in Nieuw-Vennep werd het aantal inwoners van het dorp verdubbeld, maar het aantal kerken en kerkelijken niet. Dit zette een aantal gemeenteleden van de Witte Kerk aan het denken en in 2000 werd er door hen nagedacht over kerk zijn in de wijk, in Getsewoud. In 2001 wordt dit aan de kerkenraad van de Witte Kerk voorgelegd, dat is de start geweest van CrossPoint, een prachtig project. Maar het was ook het begin van strijd, verdeeldheid en onduidelijkheid. Direct al vinden niet alle kerkenraadsleden het starten van activiteiten in Getsewoud nodig, 'de deuren van de kerk staan open en wie wil komen die kan komen'. Deze start is cruciaal geweest voor het verdere proces, CrossPoint was vanaf het begin geen project van de kerkenraad, maar van een groep enthousiaste gemeenteleden die de mensen in Getsewoud wilde bereiken met het evangelie. Het eigenaarschap lag dus niet bij de kerkenraad, maar bij die groep gemeenteleden die later de stuurgroep zouden vormen, een aantal kerkenraadsleden kon zelfs de plannen van CrossPoint moeilijk steunen.

6.1.1 Vanaf het begin geen eenheid in visie

Jarenlang is het toekomstbeeld van CrossPoint onduidelijk geweest, pas na het rapport van ds. Van Andel in 2009 is hier door de kerkenraad een duidelijke en eenduidige beslissing over genomen. CrossPoint zou een wijkgemeente worden naast de Witte Kerk, die dan ook een wijkgemeente zou worden. Tot die tijd hadden de stuurgroep en de kerkenraad verschillende visies en binnen de kerkenraad zelf waren daar ook verschillende meningen over. Het verschil in visie gaat over in het toewerken naar een zelfstanige wijkgemeente in de wijk Getsewoud, of het missionair werken aan toetreding van mensen uit Getsewoud tot de Witte Kerk.

Zowel uit het rapport van ds. Van den Andel als uit de interviews is gebleken dat dit verschil in visie is voortgekomen uit slechte communicatie tussen kerkenraad en stuurgroep en het feit dat er een grote kerkenraad is in de Witte Kerk, het is dan niet makkelijk om iedereen op één lijn te krijgen. Het is opvallend dat de initiatiefnemers een nieuwe wijkgemeente al vanaf het begin als doel hadden, maar dat de kerkenraad zich daar in het begin niet duidelijk over uitspreekt en er misschien wel niet over heeft nagedacht.

In de beschrijving van het proces van kerkplanting in hoofdstuk 5 valt op dat er steeds weer opnieuw verschillen zijn in visie en dat dit ook zorgt voor spanningen tussen de stuurgroep en (het moderamen van) de kerkenraad.

6.1.2 Eigenaarschap, concurrentie en draagvlak

Ondanks verdeeldheid binnen de kerkenraad, geeft zij haar fiat om te starten met samenkomsten in Getsewoud. De kerkenraad geeft toestemming, maar zij eigent zich het project niet toe. Op papier is CrossPoint een initiatief vanuit de Hervormde Gemeente Nieuw-Vennep / Burgerveen, die destijds nog uit alleen de Witte Kerk bestond, maar de praktijk is anders. De kerkenraad voelt zich geen eigenaar van het project en gedraagt zich ook niet zo. Zij draagt wel de verantwoordelijkheid maar de stuurgroep is de motor van het project en de kerkenraad is zich onvoldoende bewust van die verantwoordelijkheid en laat het initiatief teveel bij de stuurgroep. Daardoor is er ook veel onduidelijkheid over de concrete verantwoordelijkheid in de ontwikkeling in CrossPoint.

Niet alleen in de kerkenraad maar ook in de gemeente van de Witte Kerk mist het eigenaarschap, wat heel begrijpelijk is als de kerkenraad dit niet uitdraagt. In het begin van het proces was er onder de gemeenteleden van de Witte Kerk angst dat de Witte Kerk leeg zou lopen. CrossPoint werd gezien als een concurrent en niet als een mooi initiatief waar de gemeente trots op kon zijn.

Dus in plaats van eigenaarschap en draagvlak in de gemeente is er een gevoel van concurrentie, gevoed door angst dat door CrossPoint de Witte Kerk zou vergrijzen en verkleinen.

6.1.3 Communicatie

Is het proces is er in de communicatie veel mis gegaan, zowel in de communicatie tussen de stuurgroep en de kerkenraad als in de communicatie van de kerkenraad naar de gemeente toe over de ontwikkelingen van CrossPoint.

Dat er in de gemeente ruimte was voor het concurrentiegevoel komt onder meer door een gebrek aan communicatie. Het initiatief van CrossPoint is teveel op het vlak van het moderamen, de kerkenraad en de stuurgroep besproken en te weinig op het grondvlak van de gemeente. Dit bleek in

maart 2003 toen de gemeente zich voor een voldongen feit geplaatst voelde omdat de kerkenraad al in november 2002 tot het houden van bijzondere samenkomsten in Getsewoud besloten had. Het draagvlak in de gemeente werd op deze manier niet vergroot. De gemeente is onvoldoende meegenomen in het proces rondom het besluit om te beginnen met samenkomsten in Getsewoud.

Dat er weinig draagvlak in de gemeente was kwam ook door de communicatie en meningsvorming van de kerkenraad zelf, de meningen over CrossPoint waren verdeeld. Dat maakt het moeilijk om duidelijk te zijn naar de gemeente. Eenheid binnen de kerkenraad is vereist om zo goed mogelijk naar de gemeente toe te kunnen communiceren en voldoende draagvlak te creëren.

Meer dan driekwart van de respondenten van het interview vindt de communicatie van de kerkenraad benedenmaats. Zij vinden dat er te weinig wordt gecommuniceerd en de communicatie die er is wordt door sommige gemeenteleden beschouwd als 'achteraf'. Dit is een punt waar de kerkenraad zich nog in kan ontwikkelen.

De communicatie tussen de stuurgroep en de kerkenraad of het moderamen was ook verre van optimaal. Er was één persoon die zowel in de stuurgroep als in de kerkenraad zat, de zogenaamde 'linking pin'. Een groot deel van de onderlinge communicatie was deze ene persoon. In gezamenlijke besprekingen leek men elkaar wel te 'verstaan', maar later blijkt soms, bijvoorbeeld in de verslaglegging, dat ze elkaar toch niet goed begrepen hebben. De stuurgroep heeft het idee dat de kerkenraad op de rem trapt en de kerkenraad vindt dat de stuurgroep wel erg hard gaat. Zowel mensen die destijds in het moderamen hebben gezeten als initiatiefnemers zeggen nu dat er meer onderling contact had moeten zijn en dat de 'linking pin' een onmogelijke taak had.

6.2 In hoeverre is er bij het begin van CrossPoint gedacht aan de effecten voor de Witte Kerk en de relatie tussen de Witte Kerk en CrossPoint? (deelvraag 2)

Toen de kerkenraad toestemming had gegeven om te beginnen met CrossPoint lijkt er weinig te zijn nagedacht over wat voor effecten dat zou kunnen hebben voor de Witte Kerk zelf. Dit wordt duidelijk uit de beschrijving van de ontwikkeling van CrossPoint waarin blijkt dat er verschillende beelden en verwachtingen bestaan in de kerkenraad. Dit kan alleen als er van tevoren niet duidelijk is afgesproken wat het doel is van CrossPoint, hier was dus niet over nagedacht. En als het onduidelijk is wat de status van CrossPoint is, dan is het lastig inschatten wat de effecten daarvan zouden kunnen zijn. Ook in de interviews komt naar voren dat veel mensen (12 van de 16 respondenten) denken dat er door de kerkenraad niet van tevoren is nagedacht over de effecten voor de Witte Kerk. 2 respondenten zeggen dat de kerkenraad wel aan effecten heeft gedacht, maar alleen negatieve effecten zoals onrust in de gemeente en legere kerkbanken op zondag.

In de kerkenraad werd door sommige mensen meer aan de achterban en de eventuele negatieve effecten voor de eigen gemeente gedacht, dan aan het bereiken van de mensen in Getsewoud, terwijl andere kerkenraadsleden het initiatief juist van harte steunden en de missionaire kansen zagen. Dit zorgde voor de al eerder besproken verdeeldheid binnen de kerkenraad.

In de startfase van CrossPoint is door de kerkenraad ook weinig nagedacht over de relatie tussen de Witte Kerk en CrossPoint. Een gemeentelid zei: "Het is de kerkenraad eigenlijk overkomen". De kerkenraad zei ja tegen het initiatief en toen de samenkomsten eenmaal liepen waren ze gedwongen

om na te denken over de plek van CrossPoint binnen de Witte Kerk. Ook hier waren verschillende gedachten over, tussen de stuurgroep en het moderamen, maar ook binnen de kerkenraad. Voor de stuurgroep was het vrij snel duidelijk dat CrossPoint een eigen christelijke gemeenschap wilde zijn in Getsewoud, binnen de Witte Kerk werd CrossPoint gezien als een evangelisatieactiviteit vanuit de Witte Kerk en een deel van de mensen zag dat dan ook als een opstap naar de Witte Kerk. Het idee was dat bezoekers van CrossPoint naar de Witte Kerk zouden komen om verder te kunnen groeien in hun geloof. Neil Cole schrijft in zijn boek 'Church 3.0'⁵⁶ over kerken die probeerden om mensen vanuit huiskerken naar grotere bijeenkomsten te krijgen: "Mensen die je in een kleine groep hebt bereikt, komen niet naar grote centrale bijeenkomsten" (Cole, 2010, p. 121). Hetzelfde geldt in Nieuw-Vennep. Mensen die zijn bereikt via de gemeenschap en laagdrempelige diensten van CrossPoint, komen niet naar de gemeenschap en meer liturgische en traditionele diensten in de Witte Kerk.

Het is op zijn minst ook merkwaardig te noemen dat CrossPoint wel werd gezien als een evangelisatieactiviteit vanuit de Witte Kerk, maar dat er tegelijkertijd weinig draagvlak was in de Witte Kerk voor CrossPoint.

Ondanks alle strubbelingen heeft men getracht elkaar vast te houden door de band van de liefde. Daarbij heeft de door ds. Van den Andel geïntroduceerde metafoor van 'moeder' en 'dochter' geholpen.

Het is goed om van tevoren duidelijk te hebben wat het doel is van een project, zodat in dit geval de stuurgroep en kerkenraad samen achter een visie hadden kunnen gaan staan. Maar een project hoeft niet al helemaal uitgedacht te zijn, het vraagt flexibiliteit, creativiteit en vermogen om aan te voelen wat nodig is en waar mensen behoefte aan hebben en aanpassingsvermogen om een contextuele en geloofwaardige gemeenschap te stichten.

6.3 Effecten die gemeenteleden hebben gezien in hun eigen gemeente (deelvraag 3)

6.3.1 Meer ruimte in de eredienst

Eén van de dingen die door veel gemeenteleden als effect werd genoemd is het feit dat er nu elke zondag een combo twee liederen van buiten het liedboek (meestal Opwekking) begeleidt in de eredienst. Met dit onderzoek is het lastig om vast te stellen wat precies de invloed is geweest van CrossPoint en wat van bijvoorbeeld de tijdsgeest en eigen gemeenteleden die graag vernieuwing willen en zich hiervoor inzetten. Sommige respondenten zagen hier vooral de invloed van CrossPoint in, anderen vonden dat er meerdere oorzaken aan ten grondslag lagen, maar zeiden dat er zeker wederzijdse bevruchting of een wisselwerking was tussen de Witte Kerk en CrossPoint.

Naast gemeenteleden die graag vernieuwing willen zijn er ook gemeenteleden die moeten wennen aan veranderingen, maar de weerstand tegen deze verandering in de dienst lijkt mee te vallen.

⁵⁶ Cole, N. (2010). *Church 3.0*. San Francisco: Jossey-Bass.

6.3.2 Missionaire ontwikkeling in de eigen gemeente en nadenken over de eigen kerk

Paas: “Kerkplanting brengt zending in het hart van de kerk. Een kerk die zich toewijdt aan kerkplanting moet wel nadenken over zichzelf.”

De Witte Kerk is door de planting van CrossPoint zeker ook gaan nadenken over zichzelf. Maar door de interviews is niet te zien dat door de kerkplanting zending in het hart is gekomen. Er wordt nagedacht over missionair zijn en er wordt een aantal missionaire activiteiten georganiseerd zoals een vakantiebijbelclub en een zingevingsfilmavond in de bioscoop, maar het is niet het kloppende hart van de gemeente. Dit heeft er ook mee te maken dat de Witte Kerk een ‘attractional’ of aantrekkende gemeente is. In Church 3.0 laat Cole de verschillen zien tussen ‘attractional’ en ‘missional’. Een aantrekkende kerk nodigt mensen uit voor hun activiteiten en wacht tot de mensen naar hun toe komen, een missionaire gemeente gaat erop uit en zoekt de mensen op.⁵⁷ Bij de start van CrossPoint was een reactie van kerkenraadsleden en gemeenteleden dat de deuren van kerk open staan en wie wil komen is welkom. Dit is duidelijk de houding van een aantrekkende kerk. Maar ook vandaag de dag is het missionair zijn van de gemeente veel gericht op activiteiten waar mensen naartoe kunnen komen, zoals de hierboven genoemde activiteiten. Alrik Vos heeft in zijn onderzoek⁵⁸ ook gevraagd naar de houding tegenover de cultuur van oudere kerken en kerkplanten en hun voorgangers. Vos concludeert dat een deel (40%) van de voorgangers binnen de oudere kerken een centripetale (attractional) visie op de missie van de kerk heeft. Een ander deel heeft een centrifugale (incarnational) visie (60%). De voorgangers van de jongere kerken delen bijna allemaal de centrifugale (incarnational) visie op de kerk. De meeste voorgangers delen de overtuiging dat de kerk zich niet af dient te zonderen van de cultuur waarin ze geplaatst is, maar dat ze die cultuur binnen dient te gaan om haar te vernieuwen door het evangelie. In het omzetten van deze overtuiging in de praktijk zit verschil. Jonge kerken blijken veel vaker de daad bij het woord te voegen. Ze trekken er vaker op uit om niet-kerkelijken te ontmoeten waar ze zijn.

Ook de voorganger van de Witte Kerk heeft een centrifugale visie, dat werd duidelijk in het gesprek met hem (“niet alleen kerk van onszelf maar ook naar buiten toe”) en ook in het verslag van zijn studieverlof over missionair zijn. Het verschil dat Vos opmerkt tussen jonge en oudere kerken van deze overtuiging omzetten in de praktijk is ook zichtbaar in Nieuw-Vennep, CrossPoint trekt er meer op uit om mensen te bereiken, zij voegt vaker de daad bij het woord dan de Witte Kerk. Hiermee onderschrijft de situatie in Nieuw-Vennep hypothese 3 van het onderzoek van Vos, namelijk: nieuwe kerken bereiken meer niet-kerkelijken dan oudere kerken omdat ze meer doelgericht missionair zijn dan oudere kerken.

6.3.3 Strijd, onrust en angst

Gemeenteleden hebben gemerkt dat er een strijd is geweest tussen CrossPoint en de Witte Kerk, dat de mensen van de stuurgroep en het moderamen niet op één lijn zaten. Ook was er vooral in het begin veel onrust in de gemeente, er was weerstand en angst. Veranderingen brengen vaak weerstand met zich mee en door de gebrekkige communicatie van de kerkenraad naar de gemeente toe was er ook alle ruimte voor die weerstand en angst om zich verder te ontwikkelen en was daarin ook groepsvorming te zien. Nu, 10 jaar later, zijn de negatieve geluiden in de Witte Kerk over

⁵⁷ Cole, N. (2010). *Church 3.0*. San Francisco: Jossey-Bass. P. 48

⁵⁸ Vos, A. (2012). *HOOP – de effectiviteit van kerkplanting als missionaire strategie*. Amsterdam: VU

CrossPoint afgenomen en mensen die in het begin negatief waren zijn nu positief. Ze vinden het fijn dat CrossPoint evangeliseert en ze zijn er trots op dat de Witte Kerk een gemeente plant terwijl er in Nederland veel kerken de deuren moeten sluiten.

6.3.4 Financieel

Gemeenteleden merken weinig van de financiële effecten van CrossPoint. Sommige gemeenteleden weten gewoonweg te weinig af van de financiën van de kerk, anderen weten dat het geld kost, maar ze hebben niet opgemerkt dat de Witte Kerk nu minder te besteden heeft. Tot nu toe zijn de financiële effecten ook nog beperkt gebleven omdat CrossPoint een pioniersplek is en geld ontvangt van de PKN (landelijk). Gemeenteleden vinden het wel spannend wat er gebeurd als die steun van de PKN stopt of afneemt.

Opvallend bij dit thema was dat gemeenteleden vaak geen idee hebben hoe het zit met de financiën van de Witte Kerk en dat ze de informatie hierover niet duidelijk vinden, één gemeentelid noemde het zelfs 'raadselachtig'.

6.3.5 Mensen vertrekken naar CrossPoint

Naast dat de veranderingen in de liturgie een zichtbaar effect is voor de gemeenteleden, is het vertrek van mensen uit de Witte Kerk naar CrossPoint ook erg zichtbaar. Gemeenteleden missen gezichten in de kerk en sommigen missen hun eigen leeftijdsgenoten, vrienden en familie. Effecten die hier uit voort kwamen zijn dat mensen niet meer goed wisten waar ze bij hoorden. Het is lastig om van twee kerkelijke gemeenschappen deel uit te maken, er moest dus een keuze gemaakt worden.

Het punt dat er generatiegenoten en vrienden naar CrossPoint zijn gegaan is voor de gemeenteleden die dit betrof en waar mee gesproken is nog steeds lastig. Zij missen die mensen echt en voor hun gevoel mist er nu ook een generatie in de Witte Kerk, de generatie van eind twintigers en dertigers.

De mensen die naar CrossPoint gingen zijn in de ogen van de gemeenteleden van de Witte Kerk positieve christenen en actief in de gemeente, hun inbreng in de gemeente wordt ook gemist. Dit heeft ook te maken met groepsdynamica, door het vertrek van een aantal mensen uit de Witte Kerk, die daar vaak ook een functie hadden, was de groepsdynamica in de Witte Kerk veranderd en moest de groep die 'achterbleef' opnieuw ontdekken wie wat kan doen in de gemeente en wie welke rol inneemt. Uiteindelijk heeft dit een heel positief effect gehad, namelijk dat er inderdaad mensen zijn opgestaan om functies op zich te nemen, zoals kinderwerk of meespelen in een muziekgroep. En soms waren dit ook mensen waar men het niet zo snel van had verwacht.

6.4 Onvermoede effecten (deelvraag 4)

Tijdens het onderzoek is gebleken dat er veel overlap is tussen effecten en onvermoede effecten. Wat voor de één misschien wel vermoed was, zoals de missionaire ontwikkeling in de Witte Kerk, was voor een ander onvermoed. Uit de interviews blijkt dat er van tevoren weinig is nagedacht over de effecten voor de Witte Kerk, er zijn dus weinig effecten van tevoren vermoed. Toch is er wel een aantal effecten te noemen dat onvermoed was in de zin dat niemand deze van tevoren had verwacht. Eén daarvan is het feit dat het proces alles bij elkaar erg veel tijd heeft gekost. In 2001 werd het plan om iets te beginnen in Getsewoud voor het eerst besproken in de kerkenraad en in 2014 hoopt CrossPoint een zelfstandige wijkgemeente te zijn. Niemand had aan het begin gedacht dat het project zo'n lange tijd zou duren en misschien is dat maar goed ook, want dan was het misschien niet gestart of met minder enthousiasme.

Dat er uiteindelijk een impasse is gekomen tussen het moderamen en de stuurgroep is ook een effect dat niemand heeft verwacht en dat niemand heeft gewild.

Een positief onvermoed effect is het opstaan van andere gemeenteleden voor taken in de kerk en de ommekeer die er is geweest bij gemeenteleden in hun mening over CrossPoint.

6.5 Effecten voor de Witte Kerk van het planten van CrossPoint

Uit de interviews en documentanalyse is vast te stellen dat er effecten zijn geweest in de Witte Kerk door het planten van CrossPoint. Sommige effecten waren meer zichtbaar in het begin van het plantingsproces, andere later in het proces.

Eén van de eerste effecten was onrust in de gemeente door angst en weerstand. Begon het proces met weerstand en onrust in de gemeente, inmiddels is een groot deel van de gemeente positief over CrossPoint.

Een ander effect dat snel zichtbaar werd, was het feit dat gemeenteleden van de Witte Kerk naar CrossPoint gingen, dit waren meestal ook erg actieve gemeenteleden en positieve christenen. Dit effect heeft ook weer twee andere effecten gehad in de Witte Kerk, namelijk mensen wisten niet meer wie waar bij hoorde en andere gemeenteleden werden actief in de kerk.

Door de ontwikkeling van CrossPoint en de groei daarvan, is de Witte Kerk gaan nadenken over haar eigen kerk zijn. Zo is er meer ruimte gekomen voor andere vormen in de eredienst. Alle huidige kerkenraadsleden, moderamenleden van destijds en de initiatiefnemers zeiden dat de missionaire bewustwording in de Witte Kerk is gegroeid, des te opvallender is het dat 5 van de 9 gemeenteleden deze groei niet hebben opgemerkt.

Het planten van CrossPoint heeft ook financiële effecten met zich meegebracht, het heeft geld gekost, maar tot nu toe nog niet voor financiële problemen gezorgd.

6.6 Aanbevelingen aan de Witte Kerk

- De gesproken kerkenraadsleden en predikant van de Witte Kerk hebben het verlangen om de gemeente te laten groeien in missionair zijn en het enthousiasme dat er is rondom CrossPoint vast te houden. Tegelijkertijd zijn er gemeenteleden die dit niet zo ervaren. Om met Alrik Vos te spreken, het verlangen is nog niet omgezet in daden. Elke sectie heeft nu een missionaire visie, zet deze visie om in daden! Wil de Witte Kerk een aantrekkelijke kerk zijn, mensen blijven uitnodigen voor activiteiten om hen zo in aanraking te laten komen? Of wil de Witte Kerk een missionaire kerk zijn, mensen opzoeken waar zij zijn, naar de mensen toegaan? De filmavonden in PierK zijn een voorbeeld van zowel aantrekkelijk als missionair, enerzijds wordt er van de mensen verwacht dat zij naar een activiteit komen, anderzijds trekken mensen van de Witte Kerk er op uit en gaan naar de mensen in de bioscoop toe.
- Onderzoek de context van de Witte Kerk, het oude dorp. Wat voor mensen wonen daar, wat zijn hun behoeftes en hoe kunnen zij bereikt worden?
- Uit het onderzoek blijkt dat er veel ontevredenheid is over de huidige communicatie van de kerkenraad naar de gemeente toe. Communicatie is altijd belangrijk, maar zeker in een grote gemeente is het van belang dat de kerkenraad de gemeente op een goede en duidelijke manier kan bereiken. Bespreek met elkaar wat er mis gaat in de communicatie, vraag aan gemeenteleden wat zij missen of wat zij graag anders zouden willen zien, maak concrete afspraken om de communicatie te verbeteren en houd elkaar hier aan. Het kan helpen om een communicatiedeskundige mee te laten kijken met dit proces en om tips te vragen. Misschien is er een gemeentelid dat veel afweet van dit onderwerp en de kerkenraad zou kunnen helpen.

6.7 Aanbevelingen aan kerken die nadenken over of bezig zijn met kerkplanting

- Vanaf het begin moeten alle betrokkenen, kerkenraad en initiatiefnemers, dezelfde visie hebben en samen werken aan deze visie. Als er verdeeldheid is kan dit veel strijd met zich meebrengen.
- Bepaal van tevoren wie verantwoordelijk is voor het project en eigenaar.
- Zorg voor goede communicatie tussen kerkenraad en initiatiefnemers/kerkplanters, spreek met elkaar over verwachtingen, plannen en beslissingen. Ook de communicatie naar de gemeente toe is belangrijk, communiceer op tijd en maak besluiten helder.
- Het eigenaarschap is, als het goed is, niet alleen verantwoordelijk zijn voor het project, maar er een passie voor hebben, je met hart en ziel ervoor willen inzetten. Het is belangrijk dat de gemeente zich eigenaar voelt van het project, dit kan alleen als er tijd en energie in wordt gestoken om de gemeente mee te nemen in het (denk-)proces, om het enthousiasme en de passie die er is bij de kerkplanters over te brengen op de gemeente.
- Verandering zoals een kerkplanting kan weerstand oproepen bij gemeenteleden. Als dit het geval is, ga dan met de mensen in gesprek zodat ze zich gehoord voelen.
- Wees ervan bewust dat zending bedrijven offers vraagt; tijd, energie, geld en het loslaten van een vertrouwde omgeving en tradities.

Literatuurlijst

- Baarda, D.B., De Goede, M. P. M., Teunissen, J. (2009). *Basisboek Kwalitatief Onderzoek*. Groningen/Houten: Noordhoff Uitgevers bv
- Beek, van de, A. (2006). *Van Kant tot Kuitert*. Kampen: Uitgeverij Kok.
- Centrum-g. (z.d.) *Kerkplanting*. Geraadpleegd op 20 mei 2013 via <http://centrum-g.nl/informatie/kerkplanting-/11559/>
- Coenders, H. (red.) (2000) *Kramers Woordenboek*. A.C.H. Bekkers
- Cole, N. (2010). *Church 3.0*. San Francisco: Jossey-Bass
- De stadslamp Amsterdam. (2012) *Verlegenheid met eigenheid van Stroom*. Geraadpleegd op 3 januari 2013, van <http://www.destadslamp.nl/nieuws/verlegenmeteigenheidvanstroom>
- Hoeven – ten Voorde, J. van. (2011) *Kerkplanting niet altijd succesverhaal*. Geraadpleegd op 3 januari 2013, van http://www.refdag.nl/kerkplein/kerknieuws/kerkplanting_niet_altijd_succesverhaal_1_569306
- Meulen van der, M. Vrije Universiteit Amsterdam. (z.d.). *Vroom in de Vinex*. Geraadpleegd op 16 mei 2013, van <http://dare.ubvu.vu.nl/bitstream/handle/1871/9824/7261.pdf?sequence=1>
- Paas, S. (2001). *Jezus als Heer in een plat land*. Zoetermeer: Boekencentrum
- Paas, S. Vrije Universiteit Amsterdam. (z.d.) *Kerkvernieuwing door kerkplanting*. Geraadpleegd op 3 januari 2013, van http://dspace.ubvu.vu.nl/bitstream/handle/1871/19539/Paas_oratie.pdf?sequence=4
- Reformatisch Dagblad. (2012) *Ds. Wierda wordt gemeentestichter in Amsterdam-Betondorp*. Geraadpleegd op 3 januari 2013, van http://www.refdag.nl/kerkplein/kerknieuws/ds_wierda_wordt_gemeentestichter_in_amsterdam_betondorp_1_646423
- Van Dale. (z.d.) *Online woordenboek*. Geraadpleegd op 20 mei 2013 via <http://www.vandale.nl>
- Veen, J. van. (2012) *Missiedrang kent grenzen (2)*. Geraadpleegd op 3 januari 2013, van <http://kerkplein.wordpress.com/tag/martijn-horsman/>
- Verhoeven, N. (2011). *Wat is onderzoek?* Den Haag: Boom Lemma uitgevers
- Verschuren, P en Doorewaard, H. (2003). *Het ontwerpen van een onderzoek*. Den Haag: Boom Lemma Uitgevers
- Vos, A. (2012). *HOOP – de effectiviteit van kerkplanting als missionaire strategie*. Amsterdam: Vrije Universiteit

BIJLAGEN

Bijlage 1: Vragenlijst huidige kerkenraadsleden en gemeenteleden	blz. 55
Bijlage 2: Vragenlijst initiatiefnemers en moderamenleden van destijds	blz. 56
Bijlage 3: Labels interviews	blz. 57

Bijlage 1: Vragenlijst huidige kerkenraadsleden en gemeenteleden

1. Wat waren destijds de intenties om te beginnen met samenkomsten in Getsewoud?
2. Op welke manier mocht u als gemeentelid participeren in het besluit?
3. Op welke manier is er toen gedacht aan de relatie tussen de Witte kerk en CrossPoint?
4. Hoe is de communicatie van de kerkenraad naar de gemeente verlopen over de ontwikkelingen van CrossPoint?
5. Wat heeft u, gemeentelid van de Witte kerk, als effecten gezien in uw eigen gemeente van het planten van CrossPoint?
6. Welke onvermoede effecten zijn er geweest voor de Witte kerk, zowel positief als negatief?
7. In hoeverre is er van tevoren nagedacht over de effecten voor de Witte Kerk?
8. Zijn er nog dingen die u wilt zeggen?

Topics:

- Missionaire ontwikkelingen in eigen gemeente
- Financiële effecten
- Eenheid in de gemeente

Bijlage 2: Vragenlijst initiatiefnemers en moderamenleden van destijds

1. Wat waren destijds de intenties om te beginnen met samenkomsten in Getsewoud?
2. Op welke manier mochten gemeenteleden participeren in het besluit?
3. Op welke manier is er toen gedacht aan de relatie tussen de Witte kerk en CrossPoint?
4. Hoe is de communicatie van de kerkenraad naar de gemeente verlopen over de ontwikkelingen van CrossPoint?
5. Wat heeft u als effecten gezien in de Witte Kerk van het planten van CrossPoint?
6. Welke onvermoede effecten zijn er geweest voor de Witte kerk, zowel positief als negatief?
7. In hoeverre is er van tevoren nagedacht over de effecten voor de Witte Kerk?
8. In het rapport van ds. Van Andel staat: *In zijn vergadering van 8 maart 2005 kiest de kerkenraad voor een pro-actieve benadering in plaats van een reactieve tot nu toe, om niet steeds achter de feiten aan te lopen. Vandaar de gedachtewisseling binnen de kerkenraad over de vraag "Waar willen we met CrossPoint naar toe?". De vraag blijkt niet eenvoudig te beantwoorden, omdat de gemeente zelf geroepen is tot missionair gemeente zijn, en de ontwikkeling van CrossPoint als een van haar (missionaire) activiteiten voor de nodige vragen stelt.*
Was dit voor het eerst dat de kerkenraad ging nadenken over waar zij naartoe wilde met CrossPoint? Welke nodige vragen stelde de ontwikkeling van CrossPoint?
9. In het rapport van ds. Van Andel staat: *Hoewel -volgens de documenten althans- van het begin af een nieuwe wijkgemeente naast de Witte Kerk op termijn voor ogen stond, ziet de kerkenraad CrossPoint aanvankelijk meer als een activiteit naast de vele andere activiteiten van de Witte Kerk waarin de missionaire opdracht van de gemeente gestalte krijgt, terwijl zij voor zichzelf de taak ziet weggelegd nieuwe toetreders in haar midden op te nemen en toe te rusten.*
Hoe kan het dat het doel van een nieuwe wijkgemeente vanaf het begin op papier staat maar dat dit voor de kerkenraad lange tijd geen doel lijkt te zijn geweest?
10. Wat is er gebeurd nadat het rapport van ds. Van Andel is uitgekomen? Oftewel wat is er tussen 2009 en nu gebeurd m.b.t de Witte kerk en CrossPoint?
11. Zijn er nog dingen die u wilt zeggen?

Topics:

- Missionaire ontwikkelingen in eigen gemeente
- Financiële effecten
- Eenheid in de gemeente

Bijlage 3: Labels interviews

Vraag 1 (intenties)	
Kerk zijn in de wijk (Getsewoud), naar de mensen toegaan	16
Andersoortige gemeente willen oprichten	5
Eigentijds/laagdrempelig	5
Vraag 2 (participatie van gemeenteleden in het besluit)	
Geen participatie	5
d.m.v. gemeenteavonden	4
Onbekend	3
Vraag 3 (relatie Witte Kerk en CrossPoint)	
Moeder/dochter, elkaar loslaten, zussen	9
Niet over nagedacht, verschillende beelden, onuitgesproken verwachtingen	7
Concurrentie, wij-zij	7
Liefdevol, elkaar vast willen houden	6
CrossPoint als voorportaal/opstap naar de Witte Kerk	5
Onbekend	5
CrossPoint als activiteit, 'los ding'	4
Vraag 4 (communicatie)	
Te weinig, geen communicatie	13
Kerkblad	7
Gemeenteavonden	4
De huidige communicatie is goed	3
Vraag 5 en 6 (effecten in de Witte Kerk)	
Meer ruimte voor andere vormen in de eredienst door invloed van CP, wisselwerking tussen CP en WK	16
Missionair bewustzijn	16
Financieel	14
Onrust, invloed op de eenheid	13
Strijd, impasse, weerstand	11
Gemeenteleden gaan naar CrossPoint, het is leger in de kerk	10
CP zet aan het denken (over doop en avondmaal en bestaande regels in de kerk)	9
Angst	8
Gemeenteleden zijn anders over CP gaan denken, waren eerst negatief nu positief	5
Waar hoor ik bij? Keuze maken	4
Wie hoort waar bij?	3
Project kost tijd	3
Andere gemeenteleden worden actief in de kerk	3
Vraag 7 (is er van tevoren nagedacht over de effecten?)	
Niet over nagedacht	12
Wel over nagedacht	2
Wel over nagedacht, maar alleen over de negatieve effecten, vanuit angst	2
Vraag 8 (wilt u nog iets zeggen?)	
Goede wensen voor CrossPoint	11
Overigen	
Ds. Van Andel	8

Identiteit	4
Pioniersplek	3
Eigenaarsschap	2